

ОРОН НУТГИЙН ЭРҮҮЛ МЭНДИЙН БАЙГУУЛЛАГЫН ХҮНИЙ НӨӨЦИЙН ХЭРЭГЦЭЭГ ХҮН АМЫН ӨВЧЛӨЛ, ТОНОГ ТӨХӨӨРӨМЖИЙН ХЭРЭГЛЭЭТЭЙ УЯЛДУУЛАН СУДЛАХ НЬ

Судалгааны ажлын удирдагч:

Б.Нарантуяа (Эрүүл мэндийн хөгжлийн төвийн захирал)

Судалгааны багийн ахлагч:

Б.Отгончимэг (Хүний нөөцийн хөгжлийн албаны дарга)

Б.Солонго (Эрүүл мэндийн эдийн засаг, бодлогын судалгааны албаны мэргэжилтэн)

Судлаачид:

А.Оюунзул (Эрүүл мэндийн эдийн засаг, бодлогын судалгааны албаны мэргэжилтэн)

Э.Хонгорзул (Эрүүл мэндийн эдийн засаг, бодлогын судалгааны албаны мэргэжилтэн)

Ж.Ундрал (Эрүүл мэндийн эдийн засаг, бодлогын судалгааны албаны мэргэжилтэн)

Ц.Болормаа (Эрүүл мэндийн эдийн засаг, бодлогын судалгааны албаны мэргэжилтэн)

ТОВЧИЛСОН ҮГСИЙН ЖАГСААЛТ

АУ	Анагаах ухаан
ДЭМБ	Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага
НЭМ	Нийгмийн эрүүл мэнд
ЭМБ	Эрүүл мэндийн байгууллага
ЭМТ	Эрүүл мэндийн төв
ЭМТҮ	Эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ
ЭМЯ	Эрүүл мэндийн яам
АНЭ	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг
ӨЭМТ	Өрхийн эрүүл мэндийн төв
СЭМТ	Сумын эрүүл мэндийн төв
СДЭ	Сум дундын эмнэлэг
БОЭТ	Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв

ЗУРГИЙН ТАЙЛБАР

- Зураг 1. Бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралтын зорилтот хүрэхэд хүний нөөцийн хэрэгцээг уялдуулах зураглал (dimension)
- Зураг 2. 10 000 хүн амд ногдох сувилагч, бүс нутгаар, 2017-2022 он
- Зураг 3. Дорнод аймгийн тэргүүлэх өвчлөл
- Зураг 4. Хэнтий аймгийн өвчлөл, 2018-2022
- Зураг 5. Дорноговь аймгийн өвчлөл, 2018-2022
- Зураг 6. Төв аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он
- Зураг 7. Өмнөговь аймгийн тэргүүлэх өвчлөл
- Зураг 8. Дундговь аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он
- Зураг 9. Орхон аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он
- Зураг 10. Булган аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он
- Зураг 11. Эмч, сувилагчийн харьцаа, Ази-Номхон далайн бүсийн орнуудаар харьцуулснаар
- Зураг 12. Эмч, сувилагчийн харьцаа, бүс нутгаар, 2022 он
- Зураг 13. Сувилагчдын тоог аймгийн хүн амтай харьцуулсан байдал, байршлаар, 2022 он
- Зураг 14. ӨЭМТ, СЭМТ-үүдэд ажиллаж буй сувилагчдын тоо, 2021-2022
- Зураг 15. Сувилагч мэргэжлээр төгсөгчдийн сувилах эрх авсан байдал, 2020-2022
- Зураг 16. Тоног төхөөрөмжийн ашиглагдахгүй байгаа техникийн шалтгаан
- Зураг 17. Хүний нөөцийн хангамж
- Зураг 18. Ажиллах хүчний илүү цагаар ажиллах байдал
- Зураг 19. . Илүү цагаар ажиллах шаардлагатай нөхцөл

ХҮСНЭГТИЙН ТАЙЛБАР

- Хүснэгт 1. Их эмчийн тоо, СЭМТ, ӨЭМТ-д, 2019-2022
- Хүснэгт 2. Их эмчийн тоо, лавлагаа шатлалд, 2022 он
- Хүснэгт 3. Их эмчийн тоо, чиглэлээр, байршлаар, 2022 он
- Хүснэгт 4. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад төрийн сангийн зардлаар, эрүүл мэндийн газруудын захиалгаар элссэн эмч мэргэжилтний тоо, 2022 он
- Хүснэгт 5. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он
- Хүснэгт 6. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он
- Хүснэгт 7. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он
- Хүснэгт 8. Гэмтэл, мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт төгсөлт, 2019-2023 он
- Хүснэгт 9. Нэг эмчид ногдох сувилагчийн тоо /2018-2022 он/
- Хүснэгт 10. Эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж байгаа туслах сувилагчийн тоо байршлаар
- Хүснэгт 11. Сувилагчдын тоо анхан шатны эмнэлгүүдэд, байршлаар 2019-2022
- Хүснэгт 12. Сувилагчийн тоо, байршлаар, эмнэлгийн төрлөөр, 2022
- Хүснэгт 13. Сувилагчийн тоо, чиглэл, эмнэлгийн төрлөөр, 2022 он
- Хүснэгт 14. 2022-2023 оны хичээлийн жилд Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад Аймаг нийслэлийн захиалгаар улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцсан сувилагч, тусгай мэргэжилтний тоо
- Хүснэгт 15. Сувилагч мэргэжилтний Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад суралцсан сүүлийн 4 жилийн мэдээлэл
- Хүснэгт 16. 2022-2023 оны хичээлийн жилд Дээшлүүлэх сургалтад Аймаг, нийслэлийн захиалгаар улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцсан сувилагч, тусгай мэргэжилтний тоо

- Хүснэгт 17. Төрөлжсөн мэргэшил болон мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад суралцсан сувилагчдын тоо /2018-2022 он/
- Хүснэгт 18. Төгсөлтийн дараах сургалтаар багц цаг бүрдүүлж зөвшөөрөл сунгасан сувилагчдын мэдээлэл /2020-2022он/
- Хүснэгт 19. Сувилагчдын мэргэшлийн зэрэгт хамрагдсан байдал /2020-2022/

1. Үндэслэл

Монгол улс нь Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллагаас дэвшүүлсэн “Хүн бүрийг эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамруулах”, “Хэнийг ч орхигдуулахгүй байх”, “Хүн төвтэй эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээ үзүүлэх” зарчим, зорилтыг хангах, газарзүйн болон санхүүгийн бэрхшээлээс шалтгаалан эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй байгаа хүн амд хүрч үйлчлэхээр зорин ажиллаж байна.

Монгол Улсын урт хугацааны хөгжлийн бодлого “Алсын хараа-2050” эрх зүйн баримт бичгийн 2021-2030 онд хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны 2.2.11. Эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээг хүн амын нягтрал, газар зүйн байршил, хүн ам зүйн бүтэц, өвчлөл, шилжилт хөдөлгөөн, хүн амын эрүүл мэндийн тусламж, үйлчилгээний эрэлт хэрэгцээтэй уялдуулан зохион байгуулна., 2.2.29. “Хүн амын хэрэгцээ, тусламж үйлчилгээний зохион байгуулалт төлөвлөлттэй уялдуулан хүний нөөцийг бэлтгэж, орон нутгийн хэрэгцээг хангах...” хэмээн тус тус тусгагдсан. Энэхүү үйл ажиллагааны хэрэгжилтийг хангахад бид мэргэшсэн эрүүл мэндийн мэргэжилтний хангамж, бэлэн байдал, эрүүл мэндийн мэргэжилтнүүдийг хамгийн хэрэгцээт газар нь зөв хуваарилсан эсэхийг тодруулах шаардлага үүсэж байна.

Дэлхийн хүн амын тал хувь нь хэрэгцээтэй эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээг авч чадахгүй байсаар байна. Эрүүл мэндийн эрэлт хэрэгцээнд нийцсэн тэгш хүртээмжтэй, чанартай тусламж үйлчилгээ үзүүлэхэд эрүүл мэндийн тогтолцооны 6 гол баганын нэг болох эрүүл мэндийн салбарт ажиллагсад буюу хүний нөөц чухал үүрэг оролцоотой.

Улсын хэмжээнд 2022 оны байдлаар нийт 63340 хүн ажиллаж байгаа бөгөөд эмч, сувилагчийн харьцаа 1:1 байна. 2022 оны байдлаар манай улсын 10 000 хүн тутамд 189.6 эрүүл мэндийн ажилтан оногдож буйн 41.8 нь сувилагч, 41.9 нь эмч байна.

Эрүүл мэндийн ажиллагчдыг газарзүйн байршлаар авч үзвэл нийт ажиллагчдын 58.5 хувь нь Улаанбаатар хотод байгаа ба Хангайн бүсийн аймгуудад 13.9 хувь, Төвийн бүсэд 12.0 хувь, Баруун бүсэд 10.7 хувь, Зүүн бүсийн аймгуудад 4.9 хувь нь тус тус ажиллаж байна. 10000 хүн амд ногдох эрүүл мэндийн ажиллагчдын тоо Улаанбаатар хотод улсын дунджаас 46.9, Говь-Алтай аймагт 17.8-оор өндөр, бусад аймаг, бүсүүдэд улсын дунджаас 0.7-65.6-оор бага байна. Нийт ажиллагчдын тоог бүсээр харьцуулбал, 10000 хүн амд ногдох ажиллагчид Баруун бүсэд хамгийн өндөр буюу 161.9, Төвийн бүсэд 147.0, Хангайн бүсэд 145.0 байгаа ба Зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 134.5 байна.

Хүн амын өвчлөл, нас баралтын үндсэн шалтгаанд чиглэсэн тусламж үйлчилгээг хүн бүр хүртээмжтэйгээр авах боломжоор хангагдсан эсэхийг тодруулахын тулд эрүүл мэндийн хэрэгцээнд суурилсан хүний нөөц, тоног төхөөрөмжийн хангалтад тулгуурлан судлахыг зорьж байгаа юм. Энэхүү судалгаа хийгдсэнээр хүн бүр эрүүл мэндийн чанартай тусламж үйлчилгээг хэрэгцээтэй үедээ, хаана амьдарч байгаагаас үл хамааран санхүүгийн хүндрэлгүйгээр авах боломжийг бүрдүүлэхэд бодлого, шийдвэр гаргагч нарыг нотолгоот мэдээллээр хангаж, бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралтыг хангасан төлөвлөлт хийхэд чухал судалгаа болох юм.

Эрүүл мэндийн байгууллагын бүтэц, үйл ажиллагааны стандартад орны тоонд үндэслэн хүний нөөцийг тооцсон нь хүн амын хэрэгцээ, тусламж үйлчилгээний зохион байгуулалт төлөвлөлттэй уялдуулан хүний нөөцийг бэлтгэх бодлоготой нийцэхгүй байна. Иймд хүн

амын өвчлөлийн байдалд дүн шинжилгээ хийж цаашдын эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хэрэгцээнд үндэслэн хүний нөөцийг төлөвлөх нь газарзүйн байршлаас хамаарч эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээнд хамрагдаж чадахгүй байх эрсдэлээс сэргийлэх юм.

2. Судалгааны арга, аргачлал

Зорилго

Хүний нөөцийн хэрэгцээг орон нутгийн хүн амын өвчлөл, тоног төхөөрөмжийн байдалтай харьцуулан судлах

ЗОРИЛТ

1. Хүн амын зонхилон тохиолдох өвчлөлийн байдалд тулгуурлан эмч, сувилагчийн хэрэгцээг судлах
2. Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн үед ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжийн хэрэглээ, тэдгээрийн хүний нөөцийн өнөөгийн байдлыг судлах

Хүлээгдэж буй үр дүн

1. Хүн амын эрүүл мэндийн тусламж үйлчилгээний хэрэгцээнд тулгуурлаж хүний нөөцийн төлөвлөлт хийх.
2. Орон нутгийн эрүүл мэндийн байгууллагын тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, хэрэглээг нэмэгдүүлэх.

Санхүүжүүлэгч байгууллага

Дэлхийн эрүүл мэндийн байгууллага

Зохион байгуулагч

Эрүүл мэндийн хөгжлийн төв

Судалгааны ажлын арга зүй

Тоон болон чанарын судалгааны аргаар мэдээллийг цуглуулж, хүний нөөцийн хэрэгцээ, өнөөгийн байдлыг тоног төхөөрөмжтэй харьцуулан аналитик судалгааны аргыг ашиглан судалсан.

Бид судалгааны зорилгыг танилцуулах, мэдээлэл цуглуулах аймаг, сумдыг сонгох, нэмэлт мэдээлэл авах, судалгааны хэрэглэгдэхүүнийг сайжруулах зорилгоор эрүүл мэндийн байгууллагуудын хүний нөөц хариуцсан мэргэжилтнүүдтэй цахим танилцуулах уулзалтыг хийв.

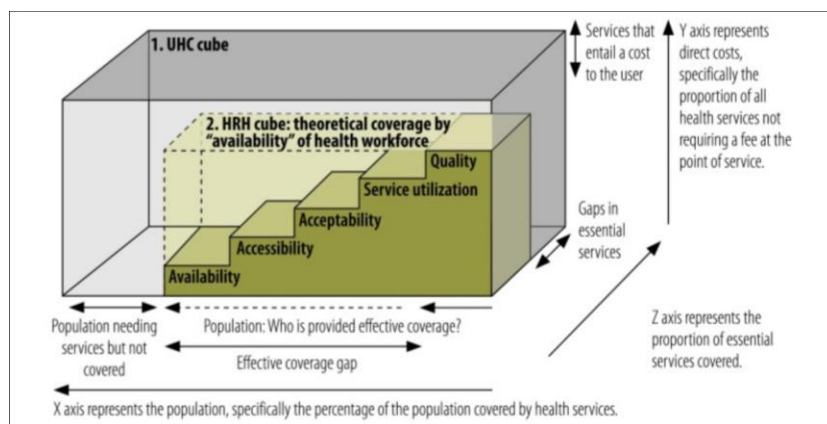
Нэгдүгээр зорилтын хүрээнд хүний нөөцийн хэрэгцээг (need based) тодорхойлохдоо сүүлийн нэг жилийн амбулаторийн үзлэгийн тоо, эрүүл мэндийн тоон мэдээллийн санд бүртгэгдсэн өвчлөлийн тоог аймаг орон нутгийн дескриптив статистикийг ашигласан. Мөн

одоогийн хүний нөөцийн байдлыг (situational analyze) хяналтын хуудасны дагуу бүртгэж, газар дээр нь очиж ажиглалт хийв. Мэдээллийг цуглуулахдаа чанарын судалгааны аргаар эмч нартай бүлийн ярилцлага (ачаалал, шаардлагатай боловч нэгдсэн эмнэлгийн стандартад тусгагдаагүй, үйлчлүүлэгчийн зүгээс хэрэгцээтэй байгаа ч эмнэлгийн зүгээс тухайн тусламж үйлчилгээг үзүүлдэггүй зэрэг асуудлыг илрүүлэх), эмнэлгийн удирдлага, хүний нөөцийн мэргэжилтнүүдтэй ганцаарчилсан ярилцлага (хүний нөөцийн төлөвлөлт, хэрэгцээ, шаардлагатай сургалтын хэрэгцээ, ажилчдын шилжилт хөдөлгөөн) хийх аргаар хэрэгцээг тодорхойлов.

Хоёрдугаар зорилтын хүрээнд мэдээллийн санд бүртгэлтэй тоног төхөөрөмжийн мэдээлэл дээр суурилан бодит байдал дээр тухайн тоног төхөөрөмжийн ашиглалт, хэрэглээ, бэлтгэгдсэн хүний нөөц, мөн тоног төхөөрөмж ашиглалттай холбоотой тулгардаг бэрхшээл зэргийг хяналтын хуудас болон ярилцлагын аргын дагуу мэдээлэл цуглуулж дүн шинжилгээ хийв.

Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн үед тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа эмч, мэргэжилтний хүрэлцээ, цаашид шаардлагатай хэрэгцээг судлахдаа AAAQ (Availability, Accessibility, Acceptability and Quality) концепцийн хүрээнд тодорхойлов.

ДЭМБ-аас дэвшүүлсэн бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралтад (УНС) хүрэх зорилгыг биелүүлэхэд хүний нөөцийн хүртээмжийг уг зарчмыг дагуу тооцсон. Өөрөөр хэлбэл шаардлагатай тусламж үйлчилгээ хүний нөөц байгаа эсэх (availability), тусламж үйлчилгээ нь газар зүйн хувьд хүртэж болохуйц, санхүүгийн хувьд бэрхшээлгүй авч болохуйц эсэх (accessibility), хувь хүний шашин шүтлэг, соёлын онцлог байдлыг харгалзан, ялгаварлан гадуурхахгүйгээр тусламж үйлчилгээ үзүүлж чадаж байгаа эсэх (acceptability), эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд нь чанартай тусламж үйлчилгээ үзүүлж чадахуйц хэмжээнд бэлтгэгдсэн, сургагдсан байдал зэргийг харгалзан үзэж хүний нөөцийг хэрэгцээг тодорхойлсон.

Зураг 1. Бүх нийтийн эрүүл мэндийн хамралтын зорилтот хүрэхэд

хүний нөөцийн хэрэгцээг уялдуулах зураглал (dimension)

Эх сурвалж: Adapted from The world health report (2010),4 UN Economic and Social Council (2000) and Tanahashi (1978).

Хувьсагч
2018-2022 онд ажиллаж буй хүний нөөц
Үндсэн мэргэшлийн сургалтад хамрагдсан эмч, мэргэжилтний тоо /2018-2022/
Үндсэн мэргэшлийн сургалтын төгсөгчийн тоо /2018-2022/
Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт, мэргэшил дээшлүүлэх сургалтын төгсөгчдийн тоо /2018-2022/
Тоног төхөөрөмжийн ашиглалтын байдал

Судалгааны хамрах хүрээ ба түүвэрлэлт, түүврийн хэмжээ

Судалгааны хамрах хүрээ:

- Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг
- Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг
- Бүсийн оношилгоо, эмчилгээний төв
- Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг
- Тусгай мэргэжлийн төв
- Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг

Судалгааны түүвэрлэлт:

Судалгааг магадлалт түүвэрлэлтийн кластер буюу мужилсан түүврийн аргыг ашиглах ба ЭМБ-уудыг байршлаар нь бүсчилж систем түүврээр түүвэрлэсэн. Түүвэрлэсэн ЭМБ-уудад хүний нөөцийн байдлыг газар дээр нь очиж анализ хийв. Эрүүл мэндийн салбарт нийт ажиллагчид төвийн бүсэд 147.0, хангайн бүсэд 145.0 байгаа ба зүүн бүсэд хамгийн бага буюу 134.5 байна. Хөвсгөл, Хэнтий, Дорнод, Төв аймгуудад хамгийн бага буюу эрүүл мэндийн ажиллагчдын ачаалал өндөр байгаа тул доорх аймгуудыг түүвэрлэн сонгов.

А. Орон нутгийн түвшинд

ЭМБ-н төрөл	ЭМБ-н нэр
Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв	Орхон БОЭТ /хангайн бүс/ Өмнөговь БОЭТ /төвийн бүс/
Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	Булган АНЭ /хангайн бүс/ Хөвсгөл АНЭ /хангайн бүс/ Дорнод АНЭ /зүүн бүс/ Төв АНЭ /төвийн бүс/ Дорноговь АНЭ /төвийн бүс/ Дундговь ӨНЭ /төвийн бүс/
Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг /6/	Хэнтий аймгийн ХНЭ /зүүн бүс/

	Замын-Үүд Нэгдсэн Эмнэлэг /зүүн бүс/
Нийт	10

Орон нутгийн түвшинд түүврийн хувь 30-с доошгүй байхаар тусгав.

Судалгааны хэрэглэгдэхүүн

Зорилт нэгийн хүрээнд

2017-2022 онд хүн амын дундах амбулаторийн өвчлөлөөр тэргүүлж буй өвчлөлийн талаарх мэдээлэл

- Тэргүүлж буй өвчлөлийн тусламж үйлчилгээ үзүүлдэг нөөцийн талаарх мэдээлэл

Зорилт хоёрын хүрээнд

- Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн үед ашиглагдаж буй тоног төхөөрөмжийн хангалтын мэдээ
- 2017–2022 онд эрүүл мэндийн байгууллагуудын захиалгын дагуу төгсөлтийн дараах сургалтад хамрагдан төгссөн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний мэдээлэл

Б. Эрүүл мэндийн байгууллагуудаас авах бүртгэлийн хуудас:

- Үзүүлж буй тусламж үйлчилгээний жагсаалт
- Тоног төхөөрөмжийн жагсаалт
- Ажиллаж буй хүний нөөц:
 - Эмч
 - Сувилагч
 - Эрүүл мэндийн ажилтан
- Эмч, эмнэлгийн мэргэжилтний мэргэшсэн байдал
- Хүний нөөцийн хэрэгцээ

В. Чанарын судалгаа:

Фокус бүлгийн ярилцлага:

- Аймгийн эрүүл мэндийн газар
- Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн баг

Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн үеийн эмнэлгийн тусламж үйлчилгээг үзүүлж буй тасаг нэгжтэй тулгамдаж буй асуудал, хүний нөөцийн хэрэгцээ, өнөөгийн байдлыг тодруулж, цаашид авч болох арга хэмжээний талаар санал сонссон.

Ганцаарчилсан ярилцлага – үндсэн мэдээлэгч:

Сонгосон мэргэжлээр тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэнтэй бодит нөхцөл байдал, тулгамдсан асуудал, салбарын болон байгууллагын менежментийн асуудлыг тодорхойлох зорилгоор ярилцлага хийн санал сонсов.

Судалгааны статистик боловсруулалт

Мэдээллийг боловсруулахдаа STATA, Excel 2013, Microsoft Word 2013 болон EndNote программуудыг ашиглан, үр дүнг боловсруулсан. Дескриптив болон аналитик нарийвчилсан дүн шинжилгээг хийв. Эрсдэлт хүчин зүйлийг олон хүчин зүйлсийн регрессийн шинжилгээг хийж эрсдэлийг тооцов. Судалгааны ажлын үр дүнгийн дүрс зураглалыг Microsoft Excel 2013, текст бичиглэлийг Microsoft Word 2013, ном зүйг EndNote программыг тус тус ашигласан.

СУДАЛГААНЫ ЗОХИОН БАЙГУУЛАЛТ

Судалгааны үндсэн зохион байгуулалт, чиг үүрэг

- Судалгааны багийн ахлагч – ЭМХТ-н захирал Б.Нарантуяа
- Судалгааг зохион байгуулагч – ЭМХТ-н ЭМЭЗБСА
- Судалгааны баг бүрдүүлж, мэдээлэл цуглуулах хэрэгслийг боловсруулах

Судалгааны аргачлал хэлэлцүүлэх, батлуулах

- ЭМХТ-ийн УЗХ-р хэлэлцүүлэх
- Хэлэлцсэн аргачлалыг ЭМХТ-ийн захирлаар батлуулах

Батлагдсан аргачлалын дагуу судалгааны мэдээлэл цуглуулах

Судалгааны мэдээллийг судалгааны мэдээлэл цуглуулах 4 баг гарган 9 аймгийн 10 ЭМБ-уудаар бүсчлэн хуваагдаж цуглуулан, нөхцөл байдлын дүн шинжилгээ хийсэн.

3. Судалгааны үр дүн

Хүн амын зонхилон тохиолдох өвчлөлийн байдалд тулгуурлан эмч, сувилагчийн хэрэгцээг судалсан дүн:

2022 оны байдлаар амбулаторийн өвчлөлийн тэргүүлэх 5 шалтгаан улсын хэмжээнд Амьсгал, Хоол боловсруулах, Зүрх-судас, Шээс бэлгийн тогтолцоо, гэмтэл хордлого ба гадны шалтгаант бусад тодорхой эмгэгүүд эзэлж байна.

Бүс нутгаар тэргүүлэх шалтгаануудыг авч үзвэл:

Баруун бүсэд

Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	2357.7
Амьсгалын тогтолцооны өвчин	1928.9
Зүрх судасны тогтолцооны өвчин	1704.8

Хангайн бүсэд

Амьсгалын тогтолцооны өвчин	1907.2
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	1490.5
Зүрх судасны тогтолцооны өвчин	1482.0

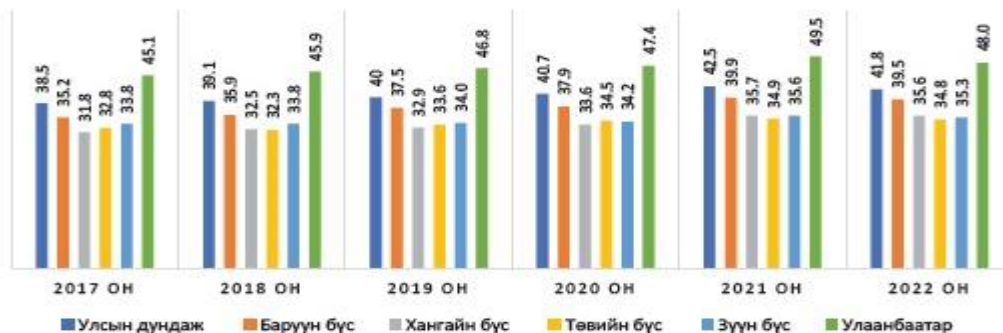
Төвийн болон зүүн бүсэд

Амьсгалын тогтолцооны өвчин	2642.0 ба 2911.3
Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин	1620.4 ба 1802.4
Зүрх судасны тогтолцооны өвчин	1164.8 ба 1158.1 байна.

Хэвтэн эмчлүүлэх өвчлөлийн тэргүүлэх 5 шалтгаанд мөн амьсгал, зүрх судас, хоол боловсруулах, шээс бэлгийн тогтолцоо орж байгаа ба амбулаторийн өвчлөлтэй харьцуулахад мэдрэлийн тогтолцооны өвчин тэргүүлэх шалтгаанд орж байна.

Мөн судалгаанд хамрагдсан аймгуудад амьсгал, хоол боловсруулах, зүрх судас, шээс бэлгийн тогтолцооны эмгэг тэргүүлэх 5 шалтгаанд орж байсан нь аймгуудад жигд дотрын өвчлөл тэргүүлж байгааг харуулж байна.

Эмчийн байршил, хангамж ба хэрэгцээ

Зураг 2. 10 000 хүн амд ногдох сувилагч, бүс нутгаар, 2017-2022 он

Монгол улсад оршин суугаа хүн амд тусламж үйлчилгээ үзүүлж буй эмчийн тоо 2022 онд 13983 буюу 10 000 хүн амд 41.9 их эмч ногдож байна. Сүүлийн 10 жилийн дундаж үзүүлэлттэй харьцуулахад 2913 буюу 10 000 хүн амд 6.5, өмнөх онтой харьцуулахад 1013 эмчээр буюу 10 000 хүн амд ногдох эмчийн тоо 2.4-р тус тус нэмэгдсэн байна.

Үүнээс хүний их эмч 10873 байгаагаас 78 хувь нь үндсэн ба төрөлжсөн мэргэжлийн чиглэлээр ажиллаж байна. Мөн нийт эмч нарын 15.5 хувь нь анхан шатлал буюу СЭМТ, ӨЭМТ-д ажиллаж байна.

Хүснэгт 1. Их эмчийн тоо, СЭМТ, ӨЭМТ-д, 2019-2022

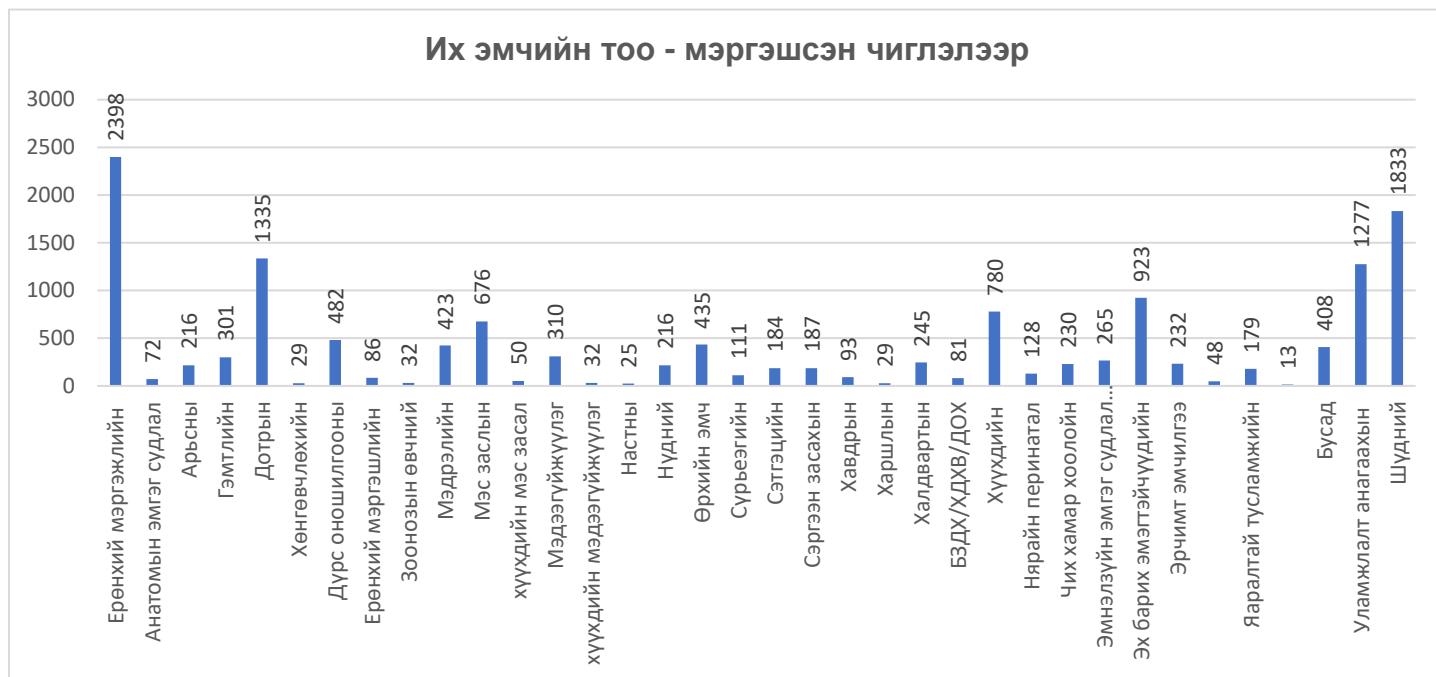
Аймаг/хот	2019	2020	2021	2022
Архангай	83	84	79	75
Баян-Өлгий	75	78	84	86
Баянхонгор	72	74	60	65
Булган	54	54	41	37
Говь-Алтай	57	56	49	53
Говьсүмбэр	13	10	9	10
Дархан-Уул	52	58	53	61
Дорноговь	53	56	56	58
Дорнод	64	65	60	65
Дундговь	54	57	53	50
Завхан	70	73	71	63
Орхон	56	56	53	60
Өвөрхангай	87	84	83	83
Өмнөговь	75	90	90	95
Сүхбаатар	55	60	54	50
Сэлэнгэ	76	75	77	62
Төв	73	77	83	73
Увс	73	69	72	81
Ховд	73	77	70	75
Хөвсгөл	106	101	101	94
Хэнтий	81	86	82	75
Аймгийн дүн	1402	1440	1380	1371
Улаанбаатар	652	730	739	796
Улсын дүн	2054	2170	2119	2167

Анхан шатлал буюу Сумын ЭМТ, ӨЭМТ-ийн их эмчийн тоог 2022 оны байдлаар авч үзэхэд нийт 2167 эмч ажиллаж байгаа ба эдгээрийн 63.2% нь хөдөө орон нутагт, 36.8% нь Улаанбаатар хотод ажиллаж байна. 2019 онтой харьцуулахад эмчийн тоо анхан шатлалд 5.2%-р өссөн үзүүлэлттэй байна.

Хүснэгт 2. Их эмчийн тоо, лавлагаа шатлалд, 2022 он

Аймаг/хот	Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв	Тусгай мэргэжлийн төв	Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг	Клиник хувийн	Ортой хувийн эмнэлэг	Бүгд
Архангай	-	77	-	-	-	-	13	18	108
Баян-Өлгий	-	113	-	-	-	-	19	30	162
Баянхонгор	-	86	-	-	-	-	27	13	126
Булган	-	54	-	-	-	-	8	1	63
Говь-Алтай	-	70	-	-	-	-	17	8	95
Говьсүмбэр	-	41	-	-	-	-	8	3	52
Дархан-Уул	-	105	-	-	-	-	71	56	232
Дорноговь	36	84	-	-	-	-	28	11	159
Дорнод	-	-	-	105	-	-	20	10	135
Дундговь	-	55	-	-	-	-	14	3	72
Завхан	23	65	-	-	-	-	13	8	109
Орхон	-	-	-	122	-	34	97	68	321
Өвөрхангай	28	-	-	107	-	-	19	37	191
Өмнөговь	-	-	-	66	-	-	40	15	121
Сүхбаатар	-	79	-	-	-	-	7	6	92
Сэлэнгэ	47	68	-	-	-	-	22	17	154
Төв	-	80	-	-	-	-	15	4	99
Увс	-	79	-	-	-	-	25	14	118
Ховд	15	-	-	132	-	-	31	34	212
Хөвсгөл	-	106	-	-	-	-	29	35	170
Хэнтий	10	77	-	-	-	-	18	0	105
Аймгийн дүн	159	1239	-	532	-	34	541	391	2896
Улаанбаатар			325		50	1477	2915	1453	6220
Улсын дүн	159	1239	325	532	50	1511	3456	1844	9116

Лавлагаа шатлалд ажиллаж буй их эмчийн тоог харахад Дархан-Уул, Орхон, Ховд аймаг эмчийн тоо 200-с дээш, харин Булган, Говь-Алтай, Говьсүмбэр, Сүхбаатар аймгуудын эмчийн тоо 100-с бага байна. Эмчийн тоо багатай аймгуудыг ялган харахад АНЭ-т дийлэнх эмч нар төвлөрч байгаа ба хувийн клиник, ортой эмнэлэг бага байгаа нь харагдаж байна.

Зураг 3. Их эмчийн тоо – мэргэшсэн чиглэлээр

Мэргэшлийн чиглэлээр харахад ерөнхий мэргэжлийн, шүдний, дотрын, уламжлалт анагаах ухааны эмч нар улсын хэмжээнд 1200-с дээш байхад хөнгөвчлөхийн, настны, харшлын, хавдрын, хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч нар улсын хэмжээнд 50 хүрэхгүй байна.

Доорх хүснэгтэд эмчийн тоог мэргэшсэн чиглэл болон эмнэлгийн төрлөөр харьцуулан харав.

Хүснэгт 3. Их эмчийн тоо, чиглэлээр, байршлаар, 2022 он

Бүгд	Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	Бүсийн оношилгоо эмчилгээний төв	Тусгай мэргэжлийн төв	Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг	Клиник /хувийн/	Ортой хувийн эмнэлэг	Эрүүл мэндийн салбарын байгууллагын ажиллагчид бүгд	Бусад салбарын эрүүл мэндийн ажиллагчид бүгд	Бүгд	
мэргэшлийн гөрлөөр	Ерөнхий мэргэжлийн	25	73	32	21	4	31	423	199	2157	241	2398
	Анатомийн эмгэг судлал	0	11	1	8	17	9	7	3	59	13	72
	Арьсны	5	18	1	7	0	19	128	13	204	12	216
	Гэмтлийн	3	46	7	28	0	102	21	38	276	25	301
	Дотрын	16	131	44	61	2	171	215	338	1262	73	1335
	Хөнгөвчлөхийн	0	4	2	4	0	5	0	4	29	0	29
	Дүрс оношилгооны	4	62	18	27	0	121	24	99	452	30	482
	Ерөнхий мэргэшлийн	0	0	1	1	0	9	36	15	83	3	86
	Зоонозын өвчний	0	0	0	0	11	0	0	0	32	0	32
	Мэдрэлийн	8	53	17	19	1	45	63	115	387	36	423
	Мэс заслын	12	78	27	37	0	202	51	139	636	40	676
	хүүхдийн мэс засал	0	6	0	4	0	21	0	5	49	1	50
	Мэдээгүйжүүлэг	7	48	12	23	0	98	16	56	299	11	310
	хүүхдийн мэдээгүйжүүлэг	0	5	0	3	0	15	0	3	32	0	32
	Настны	0	9	1	4	0	1	0	0	23	2	25
	Нүдний	3	24	3	12	0	30	51	70	208	8	216
	Өрхийн эмч	0	0	0	0	0	0	0	0	435	0	435
Сүрьеэгийн	2	33	1	12	0	16	5	3	109	2	111	
Сэтгэцийн	1	28	2	13	0	84	14	12	179	5	184	

Сэргээн засахын	1	16	6	4	0	23	22	25	164	23	187
Хавдрын	1	25	6	8	0	25	0	7	90	3	93
Харшлын	0	2	1	1	0	5	12	5	27	2	29
Халдвартын	4	47	2	19	1	65	40	13	238	7	245
БЗДХ/ХДХВ/ДО Х	1	14	1	7	0	17	14	2	79	2	81
Хүүхдийн	15	107	42	47	0	87	145	57	751	29	780
Нярайн перинатал	3	37	5	16	0	34	5	10	128	0	128
Чих хамар хоолойн	6	31	6	12	0	36	43	60	220	10	230
Эмнэлзүйн эмгэг судлал (лаборатори)	2	44	6	20	13	64	23	32	248	17	265
Эх барих эмэгтэйчүүдийн	14	117	8	45	0	98	248	119	905	18	923
Эрчимт эмчилгээ	3	30	27	15	0	72	2	23	208	24	232
Хүүхдийн эрчимт эмчилгээ	0	5	9	5	0	16	0	6	45	3	48
Яаралтай тусламжийн	4	36	11	13	0	50	12	15	165	14	179
Хүүхдийн ЯТ	0	0	4	0	0	4	3	2	13	0	13
Бусад	1	76	21	34	1	15	81	65	386	22	408
Уламжлалт анагаахын	11	34	14	14	0	19	248	279	1175	102	1277
Шүдний	11	60	8	27	0	14	1526	44	1801	32	1833
Нийт	163	1310	346	571	50	1623	3478	1876	13554	810	14364

Үүнээс АНЭ-үүдийг түүн харахад нийт 21 аймагт нийт анатомийн эмгэгийн эмч 11, хөнгөвчлөхийн эмч 4, сэргээн засахын эмч 16, хүүхдийн мэс засал, эрчимт эмчилгээ, мэдээгүйжүүлгийн эмч 10 хүрэхгүй байна. Нийт АНЭ-үүдэд хүүхдийн яаралтай тусламжийн эмч огт байхгүй.

Өвчлөлийн тэргүүлэх чиглэлийг хүний нөөцийг харахад 2022 оны байдлаар улсын хэмжээнд дотрын эмч 1335 үүнээс Сумын эрүүл мэндийн төвд 5,1% (69), АНЭ-т 9.8% (131), БОЭТ-д 4,5% (61) нь ажиллаж байна.

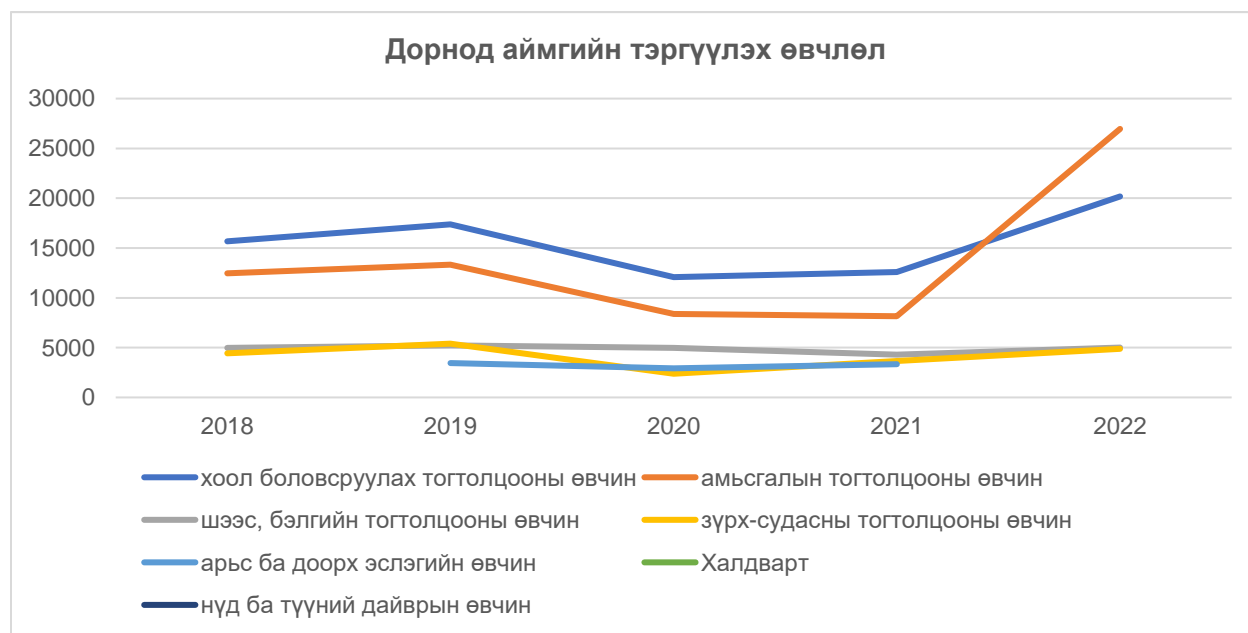
Аймгуудын хэмжээнд сүүлийн 5 жилийн байдлаар дотрын эмч 10,7%-р нэмэгдсэн үзүүлэлттэй боловч Сумын эрүүл мэндийн төвийн нийт эмч нарын 67-80% нь мэргэшсэн дотрын эмчгүй ерөнхий мэргэжлийн эмч ажиллаж байна.

1.2 Аймгуудын хүний нөөцийн хэрэгцээг хүн амын өвчлөл, тасгийн ачаалалтай харьцуулсан нь.

Зүүн бүс

Дорнод аймаг

Дорнод аймгийн хүн амын тоо 2018 онд 35,018 байсан бол 2022 онд 36,962 болж 1,944-р нэмэгдсэн байна.

Зураг 3. Дорнод аймгийн тэргүүлэх өвчлөл

Дорнод аймагт 2018-2022 онд хоол боловсруулах, амьсгал, зүрх судас, шээс бэлгийн тогтолцооны өвчнүүд тэргүүлж 2019-2021 онд арьс ба арьсан доорх эслэгийн өвчлөлийн тохиолдол мөн их байсан бол 2022 онд нүд ба түүний дайврын өвчнүүд тэргүүлэх чиглэлд орсон байна. Хоол боловсруулах тогтолцооны өвчлөл 2018 онд 15,665 байсан бол 2022 онд

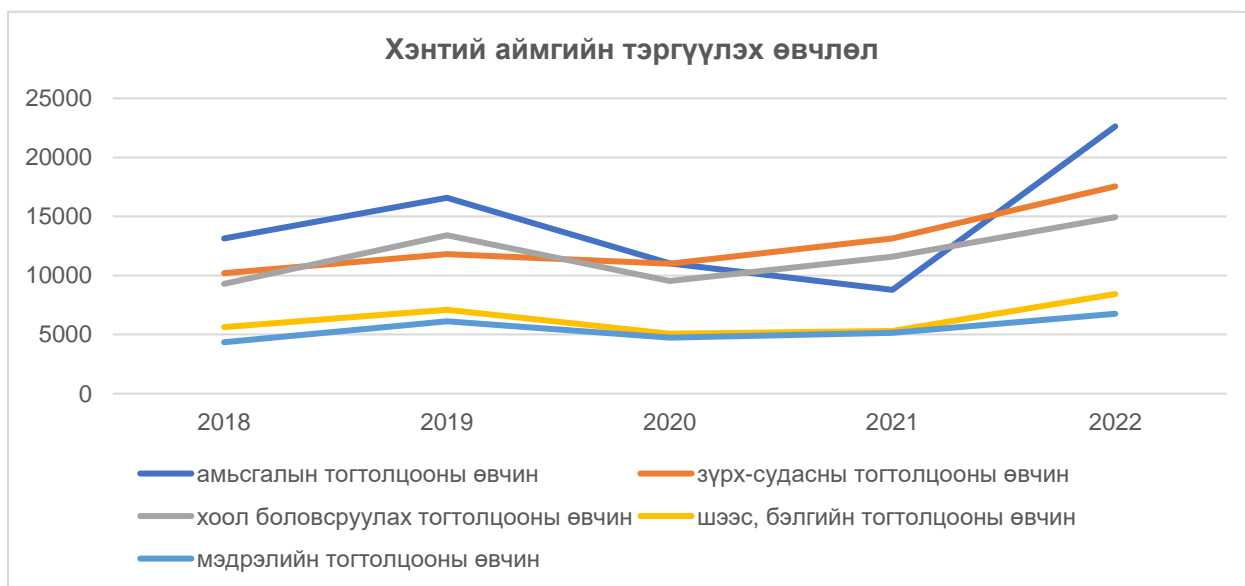
26957 болж 26,5 хувиар нэмэгдсэн, амьсгалын тогтолцооны өвчлөл 2022 онд өмнөх оноос 3 дахин нэмэгдсэн байна.

Тухайн аймагт ажиллаж буй их эмчийг үндсэн мэргэшлээр авч үзэхэд нийт эмч нарын 12.9% нь дотрын, 9.6% нь эх барихын, 8.8% нь дүрс оношилгооны, 8,8% нь хүүхдийн 8.6% нь халдвартын эмч нар ажиллаж байна. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн өвчлөл, тасгийн ачааллыг хүний нөөцтэй харьцуулахад доорх үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Яаралтай тусламжийн сувилагч
2. Эрчимт эмчилгээний сувилагч
3. Хими эмчилгээний сувилагч
4. Хавдар судлалын эмч
5. Хүүхдийн дүрс оношилгооны эмч
6. Бактериологи, серологийн эмч
7. Цээжний хөндийн мэс заслын эмч
8. Хүүхдийн мэдээгүйжүүлгийн эмч
9. Эх барихын мэдээгүйжүүлгийн эмч
10. Хүүхдийн сэтгэцийн эмч
11. Эмгэг сэтгэц судлалын эмч

Хэнтий аймаг

Хэнтий аймгийн хүн амын тоо 2018 онд 49,721 байсан бол 2022 онд 51,012 болж 1,291-р нэмэгдсэн байна.

Зураг 4. Хэнтий аймгийн өвчлөл, 2018-2022

Тэргүүлэх өвчлөлд амьсгал, зүрх судас, хоол боловсруулах, шээс бэлгийн тогтолцоо болон мэдрэлийн тогтолцооны өвчнүүд орж байгаа ба амьсгалын тогтолцооны өвчин

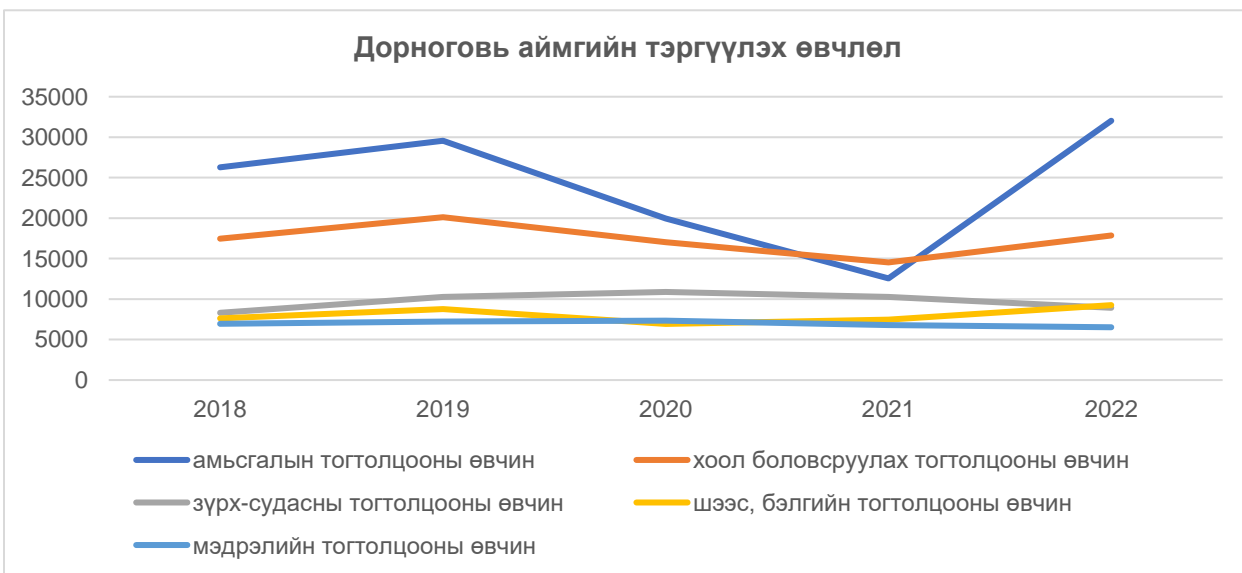
2018 онд 13,127 байсан бол 2022 онд 22,627 болж 26,5 хувиар нэмэгдсэн байна. Мөн зүрх судасны өвчлөл өссөн буюу 5 жилийн хугацаанд 26,4 хувиар нэмэгдсэн байна.

Хэнтий аймгийн их эмчийг мэргэжил тус бүрээр авч үзэхэд нийт эмч нарын 7.1% нь дотрын, 11,7% нь эх барихын, 9,3% нь ерөнхий мэргэжлийн, 9,3% нь халдвартын эмч нар ажиллаж байна. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн тасгийн ачааллыг одоогийн хүний нөөцтэй харьцуулахад доорх үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Бактериологи, серологийн эмч
2. Сэтгэцийн эмч
3. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: мэдрэлийн, эрчимт эмчилгээний эмч, нярайн эмч
4. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: зүрх судасны, бөөр шээс бэлгийн замын, хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцооны, дотоод шүүрлийн эмч
5. Цээжний хөндийн мэс заслын эмч
6. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн эмч
7. Хими эмчилгээ, хөнгөвчлөх эмчилгээний сувилагч

Дорноговь аймаг

Дорноговь аймгийн хүн амын тоо өмнөх онтой харьцуулахад 2020 онд 1.2%-аар нэмэгдсэн байсан бол 2022 онд 0,5%-р нэмэгдсэн буюу 24,891 болсон бол салбарын хүний нөөцийн хангалт 85,7%-тай байна.

Зураг 5. Дорноговь аймгийн өвчлөл, 2018-2022

Тус аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд амьсгалын тогтолцоо, хоол боловсруулах тогтолцоо, зүрх-судасны тогтолцоо, шээс бэлгийн тогтолцоо болон мэдрэлийн тогтолцооны өвчнүүд орж байгаа ба амьсгалын тогтолцооны өвчин 2018 онд 26,271 байсан бол 2022 онд 32,033 болж 9,8 хувиар нэмэгдсэн байна.

Дорноговь аймагт ажиллаж буй их эмчийн бодит тоог мэргэшлийн чиглэлээр авч үзэхэд эхний 5 байранд эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч 12.9%, хүүхэд судлалын 11.4%, дотор судлалын 8.6%, мэдрэл судлал, мэс засал судлал, мэдээгүйжүүлэг судлал, гэмтэл согон судлалын эмч тус бүр 5.7% эзэлж байна.

Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн тасгийн ачааллыг одоогийн хүний нөөцтэй харьцуулахад доорх үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Лаборатори, иммунологийн эмч
2. Яаралтай тусламжийн эмч
3. Хавдрын мэс заслын эмч
4. Эх барих эмэгтэйчүүдийн мэс заслын эмч
5. Эх барих эмэгтэйчүүдийн мэдээгүйжүүлгийн эмч
6. Эмэгтэйчүүдийн дотоод шүүрэл, жирэмсний эмгэгийн эмч
7. Хөнгөвчлөх, хими эмчилгээний эмч
8. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: хоол боловсруулах тогтолцооны, дотоод шүүрлийн, хавдрын, мэс заслын, мэдээгүйжүүлгийн, мэдрэлийн эмч

Замын-Үүд Нэгдсэн эмнэлэг

Замын-Үүд сум нь урд хилтэй залгаа, аймгийн төвөөс алс орших 25 мянга гаруй хүн амтай ба аймгийн төвөөс алслагдсан учир тус аймгийн Нэгдсэн эмнэлгийн хүний нөөцийн хангалт, хэрэгцээг гаргахад тус сумын тэргүүлэх өвчлөлд осол гэмтэл ордог боловч тус сум нь гэмтлийн эмчгүй, мэс заслын эмч гэмтлийн эмчийн үүргийг хавсран гүйцэтгэж байв.

Тус сумын хүний нөөцийн хэрэгцээг батлагдсан орон тоотой харьцуулахад дараах эмчийн дутагдалтай байв. Үүнд:

1. Ерөнхий мэргэжлийн эмч -4
2. Гэмтлийн эмч – 2
3. Бүдүүн, шулуун гэдэсний мэс заслын эмч
4. Хүүхдийн мэдээгүйжүүлгийн эмч
5. Сэтгэцийн эмч
6. Сэргээн засахын эмч
7. Хавдрын эмч
8. Хүүхдийн эмч
9. Нярайн эмч
10. Эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч
11. Яаралтай тусламжийн эмч
12. Шүдний эмч

Тасгуудын ачаалалтай харьцуулан харахад дараах эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн тус сумд хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

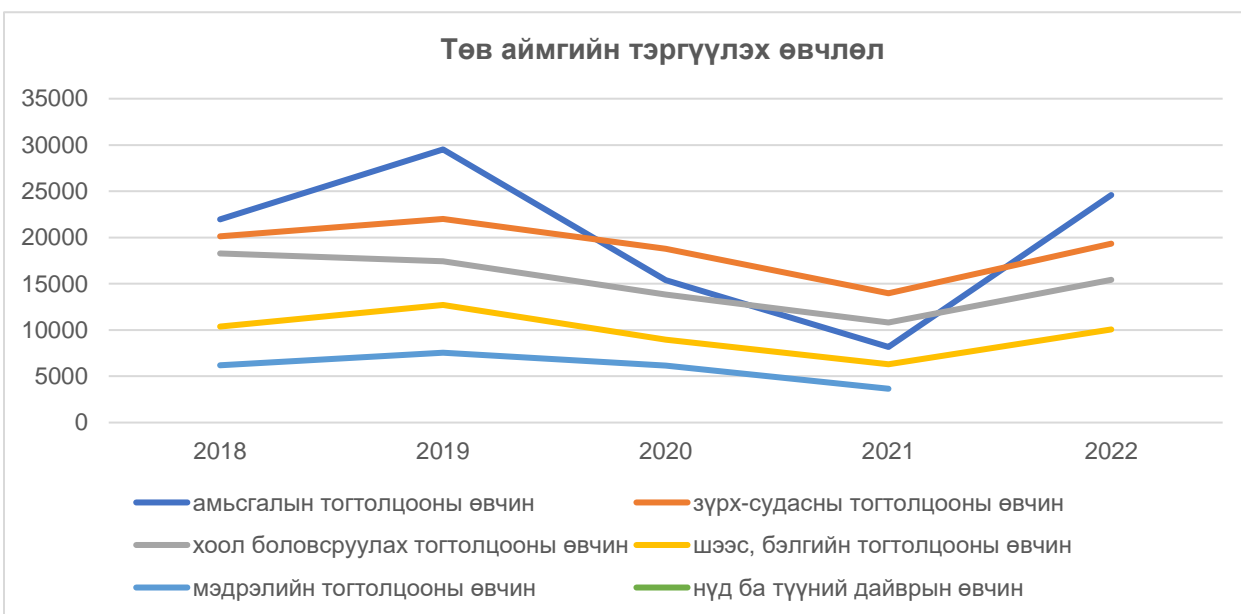
1. Дурангийн эмч
2. Бактерилогич эмч

3. Мэдээгүйжүүлгийн эмч
4. Нярайн сувилагч
5. Мэс заслын сувилагч
6. Яаралтай тусламжийн сувилагч
7. Шүдний сувилагч

Төвийн бүс

Төв аймаг

Төв аймаг нь 26 сумтай ба хүн ам ихтэй аймгийн тоонд багтдаг. 2018 оны байдлаар хүн амын тоо 78,271 байсан бол 2022 онд 75,034 болон буурсан байна.

Зураг 6. Төв аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он

Төв аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд амьсгал, зүрх-судас, хоол боловсруулах, шээс бэлгийн тогтолцоо болон мэдрэлийн тогтолцооны өвчнүүд орж байгаа ба сүүлийн 5 жилийг харьцуулан харахад дотрын өвчлөлийн тоо буурсан чиглэлтэй, жишээлбэл 2018 онд зүрх судасны тогтолцооны өвчин 20,129 байсан бол 2022 онд 19,333 болж буурсан харагдаж байна. 2022 онд мэдрэлийн тогтолцооны өвчлөл багасаагүй ч нүд ба түүний дайврын өвчлөл нэмэгдэн тэргүүлэх 5 чиглэлд орсон байна.

Тус аймгийн их эмчийн тоо 2018 онд 217 байсан бол 2022 онд 231 болсон. 2020 онд 10.6%-ийн өсөлттэй байсан бол 2022 онд их эмчийн тоо 4,9%-ийн бууралттай харагдаж байна. Аймгийн хэмжээнд хүний нөөцийн хангалт 76,4%-тай байна.

Аймгийн хэмжээнд батлагдсан тоогоор СЭМТ-үүдэд нийт 154 их эмч ажиллахаар заасан боловч өнөөгийн байдлаар 118 эмч ажиллаж, СЭМТ-үүдэд 36 эмчийн дутагдалтай байна. Аймгийн хэмжээнд 2022-2023 онд 348 эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн шинээр ажилд орж, 315 эмч мэргэжилтэн ажлаас гарсан байна.

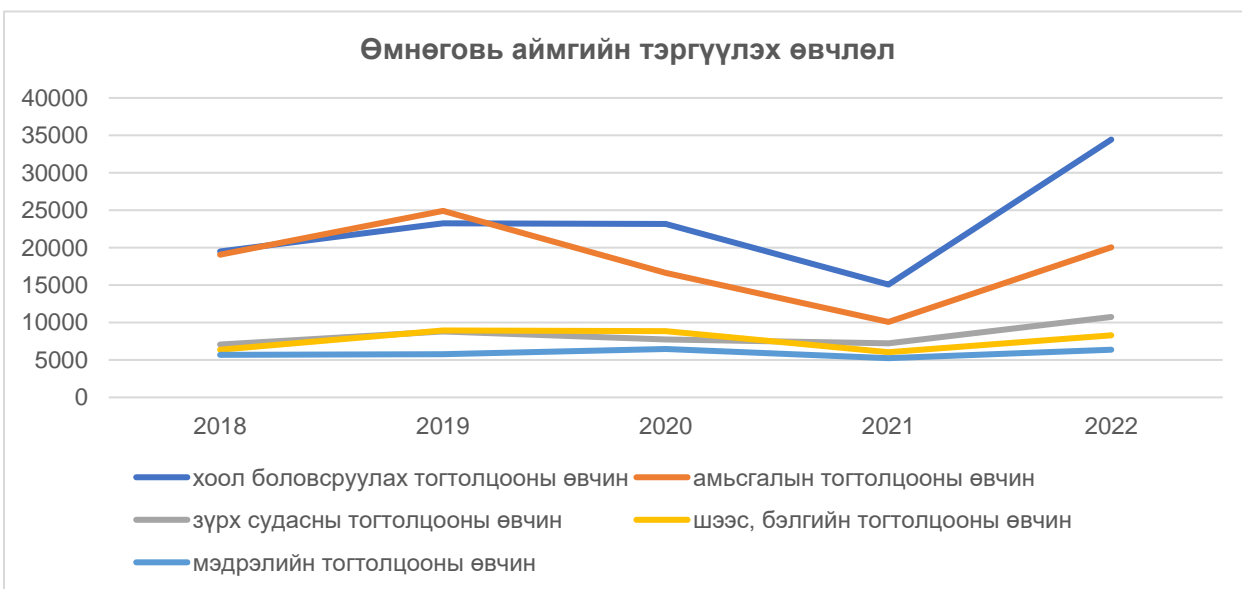
Тэргүүлэх өвчлөлийн чиглэлээр төв аймагт дотрын нийт 10 эмч ажиллаж байгаа ба үүнээс 3 нь Сумын ЭМТ-д ажиллаж байна. Мэргэшсэн байдлыг харахад зүрх судлал-3, бөөр ШБЗ судлал-1, дотоод шүүрэл-1, ХБТ судлал-1, АЭТ судлал-1 эмч мэргэшсэн ба эдгээр нь АНЭ-д ажиллаж байна.

Тасгийн ачааллыг хүний нөөцтэй тасаг тус бүрээс харьцуулан судлахад доорх эмч, эмнэлгийн мэргэжилтнүүд хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Эрчимт эмчилгээний сувилагч
2. Сэтгэцийн сувилагч
3. Хавдрын сувилагч
4. Мэс заслын сувилагч
5. Яаралтай тусламжийн сувилагч
6. Нярайн эрчимт эмчилгээний сувилагч
7. Хүүхдийн мэдээгүйжүүлгийн эмч
8. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн эрчимт эмчилгээний эмч
9. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн мэс заслын эмч
10. Мэдрэлийн мэс заслын эмч
11. Ангиографийн эмч

Өмнөговь аймаг

Өмнөговь аймгийн хүн амын тоо 41,627 байсан бол 2022 онд 43,694 болж 2,067-р нэмэгдсэн байна.

Зураг 7. Өмнөговь аймгийн тэргүүлэх өвчлөл

Тус аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд хоол боловсруулах, амьсгалын, зүрх-судасны, шээс бэлгийн тогтолцооны болон мэдрэлийн тогтолцооны өвчлөл орж байгаа ба хоол

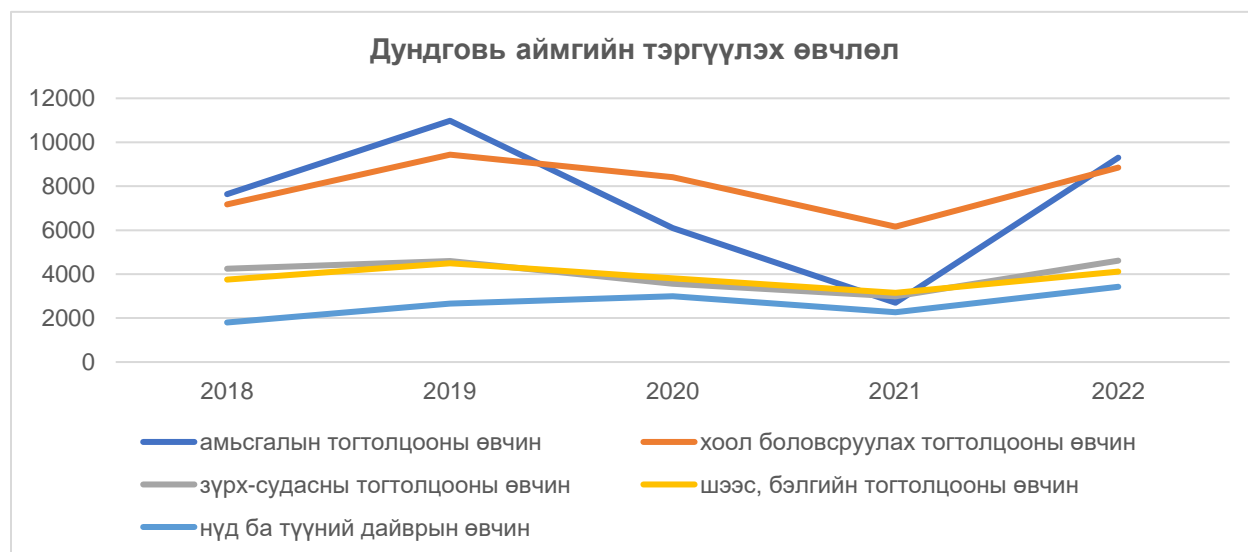
боловсруулах тогтолцооны өвчин 2018 онд 19,488 байснаас 2022 онд 34,436 болж 27,7 хувиар нэмэгдсэн байна. Мөн зүрх судасны тогтолцооны өвчлөл өссөн үзүүлэлттэй байна.

Өмнөговь аймагт ажиллаж буй их эмчийн тоо 3.4%-аар нэмэгдсэн бол сувилагчийн тоо 7.3%-аар нэмэгдсэн үзүүлэлттэй. Их эмчийн бодит тоог мэргэшлийн чиглээр авч үзэхэд эхний 5 байранд дотор судлалын эмч болон хүүхэд судлалын эмч 10%, эх барих эмэгтэйчүүд судлалын эмч 8.6%, мэс заслын 7.1%, гэмтлийн болон дүрс оношилгоо, нярайн перинаталь,шүдний эмч 5.7% эзлэж байна. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн хүний нөөцийг тасгийн ачаалалтай харьцуулахад дараах эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Дүрс оношилгооны эмч
2. Дурангийн эмч
3. Эмгэг судлалын эмч
4. Цус сэлбэлт судлалын эмч
5. Халдвартын эмч
6. Ангиографийн эмч
7. Нярайн эрчимт эмчилгээний эмч
8. Гэмтлийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: гар сарвууны мэс засал, түлэнхийн, сэргээн засахын эмч
9. Эрчимт эмчилгээний эмч
10. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн эмч
11. Хүүхдийн дотрын эмч: зүрх судасны, хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцооны
12. Яаралтай тусламжийн сувилагч
13. Эрчимт эмчилгээний сувилагч
14. Гэмтэл, мэс заслын сувилагч
15. Дархлаажуулалтын сувилагч

Дундговь аймаг

Дундговь аймгийн хүн амын тоо 2018 онд 34,246 байсан бол 2022 онд 33,180 болж буурсан ч 2021 онтой харьцуулахад 2022 онд 0.7%-аар өссөн үзүүлэлттэй байна.

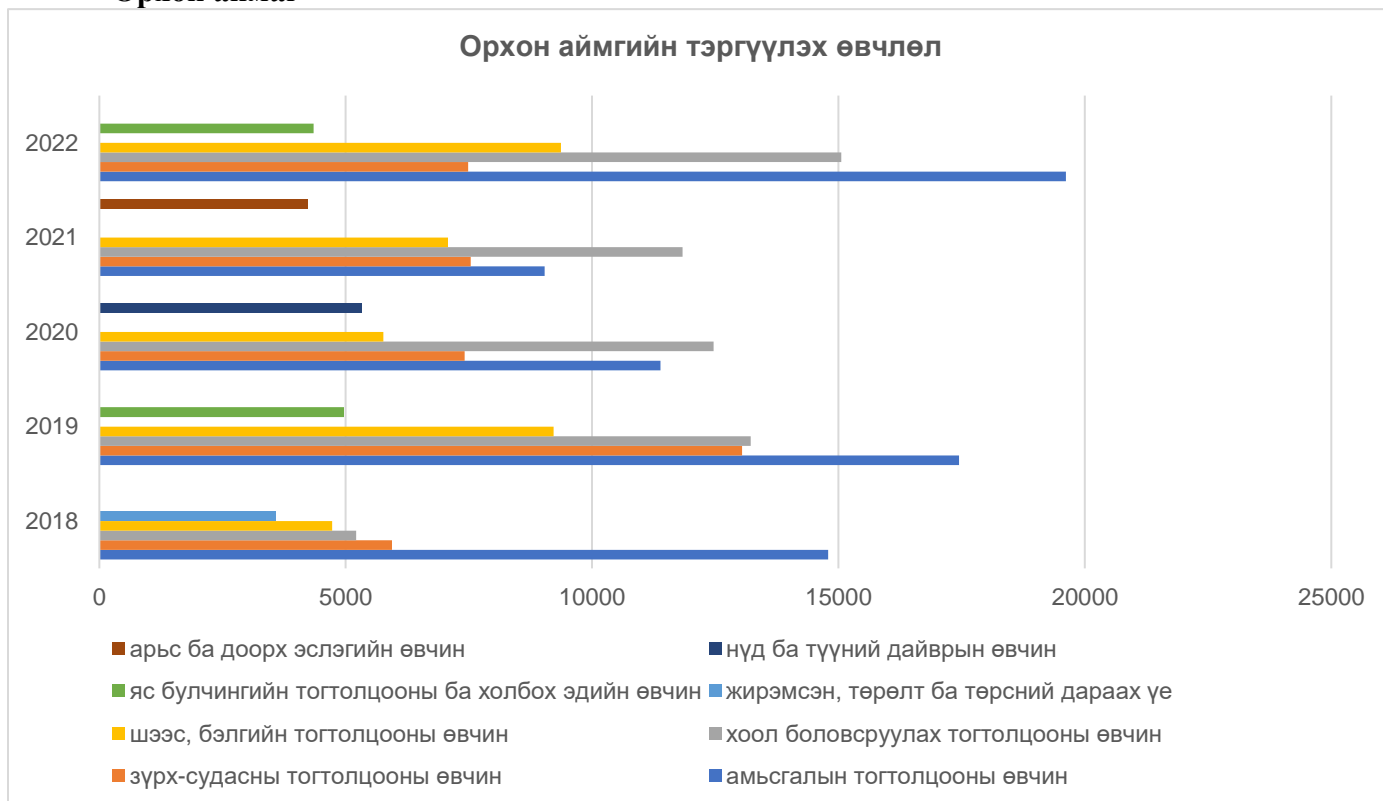
Зураг 8. Дундговь аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он

Тус аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд амьсгалын тогтолцоо, хоол боловсруулах, зүрх судас, шээс бэлгийн тогтолцоо болон нүд дайврын өвчнүүд орж байгаа ба нүд ба түүний дайврын өвчнүүд 2018 онд 1801 байсан бол 2022 онд 3424 болж 31 хувиар нэмэгдсэн байна.

Дундговь аймагт ажиллаж буй их эмчийн тоо 6.2%-аар нэмэгдсэн бол сувилагчийн тоо 1.2%-аар нэмэгдсэн байна. Их эмчийн бодит тоог мэргэшлийн чиглэлээр авч үзэхэд эхний 5 байранд дотор судлал 11.6%, эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч болон хүүхдийн эмч 10.1%, дүрс оношилгооны 7.2%, мэдээгүйжүүлэг судлалын эмч 5.8% эзэлж байна. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн хүний нөөцийг тасгийн ачаалалтай харьцуулахад дараах эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Халдвартын сувилагч
2. Яаралтай тусламжийн сувилагч
3. Гемодиализын сувилагч
4. Халдвартын их эмч
5. Сүрьеэгийн дүн бүртгэгч
6. Яаралтай тусламжийн эмч
7. Эрчимт эмчилгээний эмч
8. Мэдээгүйжүүлгийн эмч
9. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: дотоод шүүрлийн, хавдрын эмч
10. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: зүрх судасны, амьсгалын эрхтэн тогтолцооны, үе судлалын эмч
11. Ангиографийн эмч
12. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: эрчимт эмчилгээний, мэдрэлийн, бөөр шээс бэлгийн замын, амьсгалын эрхтэн тогтолцооны, дүрс оношилгооны, мэдээгүйжүүлгийн эмч
13. Дүрс оношилгооны эмч
14. Дурангийн эмч
15. Яаралтай тусламжийн эмч – 3
16. Мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: бүдүүн шулуун гэдэсний мэс засал, хавдрын мэс засал, гэмтлийн мэс заслын эмч

Орхон аймаг

Зураг 9. Орхон аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он

Орхон аймгийн хүн амын тоо 2018 онд 105,987 байсан бол 2022 онд 107,932 болсон ба өмнөх онтой харьцуулахад 2022 онд 0.8%-аар нэмэгдсэн бөгөөд

Тус аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд дотрын өвчлөлүүд эхний 4 байрыг сүүлийн 5 жилд тогтмол эзэлж байгаа ба үүнээс хоол боловсруулах тогтолцооны өвчин 2018 онд 5210 байснаас 2022 онд 15057 болж 3 дахин нэмэгдсэн, шээс бэлгийн тогтолцооны өвчин 2018 онд 4724 байсан бол 2022 онд 9365 болж 2 дахин нэмэгдсэн байна. Мөн 2018 онд өвчлөлийн тэргүүлэх шалтгаанд жирэмсэн, төрөлт ба төрсний дараах үетэй холбоотой өвчлөл тэргүүлж байсан бол 2019,2022 онуудад яс булчингийн тогтолцоо, холбох эдийн өвчнүүд тэргүүлэх өвчлөлийн 5 шалтгаанд багтаж байна.

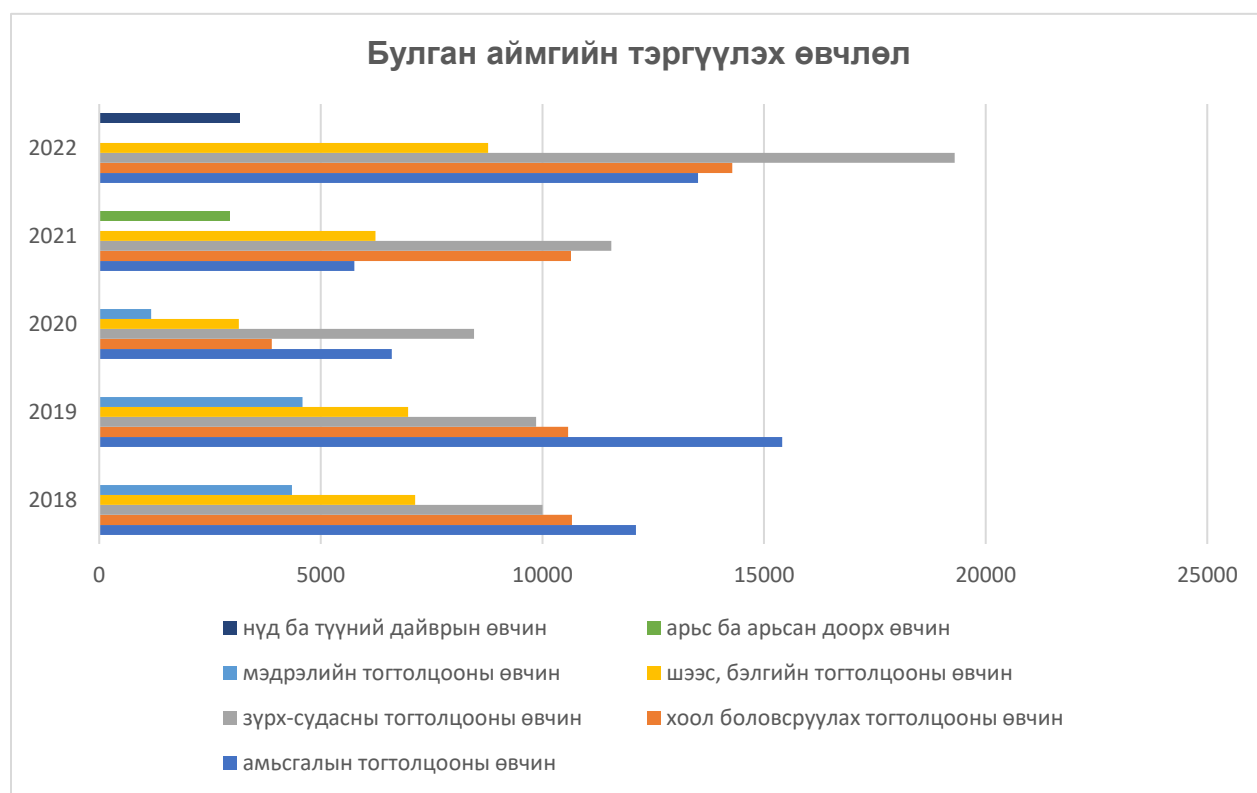
Орхон аймагт ажиллаж буй их эмчийн тоо 5.9%-аар буурсан бол, сувилагчийн тоо 1.2%-аар нэмэгдсэн байна. Их эмчийн бодит тоог мэргэшлийн чиглэлээр авч үзэхэд эхний 5 байранд дотрын эмч, хүүхдийн эмч тус тус 11.7%, эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч 10.08%, мэдрэл, мэс засал тус тус 5.8%-ийг эзэлж байна. Ажиллаж буй хүний нөөцийг батлагдсан орон тоо болон тасгийн ачаалалтай харьцуулахад доорх эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн байхгүй буюу хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: амьсгалын эрхтэн тогтолцооны, дотоод шүүрлийн, хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцооны
2. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: мэдээгүйжүүлгийн, арьс харшлын, эмгэг судлалын эмч

3. БЗДХ/ДОХ-н эмч
4. Дүрс оношилгооны эмч
5. Мэдрэлийн эмч
6. Эсийн эмгэг судлалын эмч
7. Яаралтай тусламжийн эмч
8. Мэс заслын сувилагч

Булган аймаг

Булган аймгийн хүн ам 2018 онд 46,398 байсан бол 45,530 болж буурсан ч 2021 онд харьцуулахад 0.7%-аар нэмэгдсэн байна.

Зураг 10. Булган аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он

Тус аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд дотрын өвчлөлүүд, мэдрэлийн тогтолцооны өвчлөл орж байгаа ба сүүлийн 2 жилд арьс ба арьсан доорх өвчин, нүд ба түүний дайврын өвчин тэргүүлэх 5 өвчлөлийн шалтгаан болж байна. Дотрын өвчлөл дунд зүрх судасны өвчин өсөлт ихтэй байгаа буюу 2018 онд 9,999 байсан бол 2022 онд 19,301 болж 31,7 хувиар нэмэгдсэн байна.

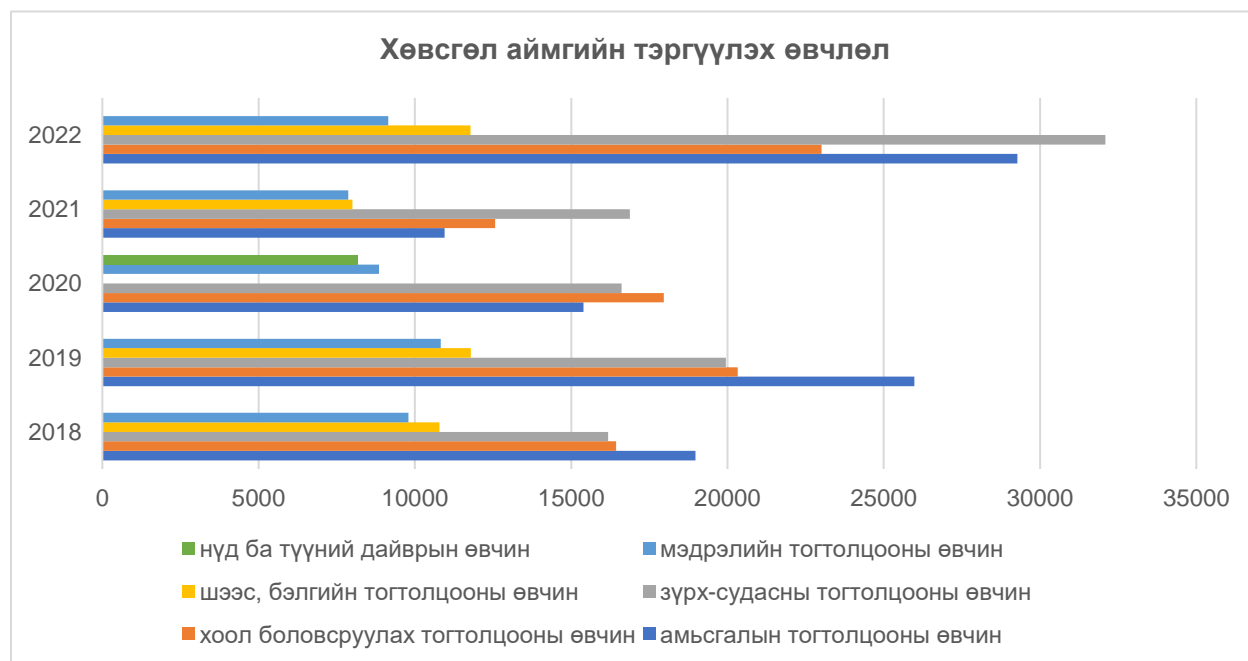
Тус аймагт ажиллаж буй их эмчийн тоо 10%, сувилагчийн тоо 11%-р нэмэгдсэн байна. Их эмчийн бодит тоог сүүлийн 5 жилд авч үзэхэд ерөнхий мэргэжлийн эмчийн эзлэх хувь 12.6%, эх барих эмэгтэйчүүд судлалын эмч 9.5%, дотор судлалын эмч 7.9%, мэс засал болон мэдрэлийн эмч 6.3%-ийг эзэлж байна. Аймгийн нэгдсэн эмнэлгийн хүний нөөцийг тасгийн

ачаалал болон батлагдсан орон тоотой харьцуулахад доорх эмч, эмнэлгийн мэргэжилтэн хэрэгцээтэй байна. Үүнд:

1. Нярайн эмч
2. Хүүхдийн эмч
3. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн эмч
4. Хавдрын эмч
5. Өсвөр үеийн нөхөн үржихүйн эрүүл мэндийн эмч
6. Түлэнхийн төрөлжсөн мэргэшлийн эмч
7. Хөдөлгөөн засалч эмч
8. Дурангийн эмч
9. Дүрс оношилгооны төрөлжсөн мэргэшлийн эмч
10. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: амьсгалын эрхтэн тогтолцооны, зүрх судасны эмч
11. БЗДХ/ДОХ-н эмч
12. Эрчимт эмчилгээний эмч
13. Яаралтай тусламжийн эмч
14. Эс судлал, бактериологийн эмч
15. Нярайн дархлаажуулалтын сувилагч
16. Гэмтлийн сувилагч
17. Мэс заслын сувилагч

Хөвсгөл аймаг

Хөвсгөл аймгийн хүн амын тоо 2018 онд 42,645 байсан бол 2022 онд 46,094 болсон, өмнөх онтой харьцуулахад 2022 онд 0.7%-аар нэмэгдсэн байна.

Зураг 11. Хөвсгөл аймгийн тэргүүлэх өвчлөл, 2018-2022 он

Аймгийн тэргүүлэх өвчлөлд дотрын өвчин, мэдрэлийн тогтолцооны, нүд ба түүний дайврын өвчлөлтүүд орж байна. Дотрын өвчлөлөөс зүрх судас болон амьсгалын тогтолцооны өвчин өндөр байгаа ба зүрх судасны өвчин 2018 онд 16,185 байсан бол 2022 онд 32,093 болж 2 дахин нэмэгдсэн, амьсгалын тогтолцооны өвчин 2018 онд 18,977 байсан бол 2022 онд 29,280 болж 21,3 хувиар нэмэгдсэн байна.

Хөвсгөл аймагт ажиллаж буй их эмчийн тоо 4.3%-аар буурсан бол сувилагчийн тоо 6%-аар нэмэгдсэн байна. Их эмчийн бодит тоог мэргэшлийн чиглэлээр авч үзэхэд эхний байранд эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч 10.6%, дотрын болон хүүхдийн эмч 8.5%, ерөнхий мэргэжлийн 6.4% эмч эзэлж байгаа бол хөнгөвчлөх эмчилгээ судлал, зоонозын өвчин судлал, харшил судлал, яаралтай тусламжийн эмчгүй байна.

1. Сэргээн засахын эмч
2. Яаралтай тусламжийн эмч
3. Бактериологи, серологийн эмч
4. Мэдээгүйжүүлгийн эмч
5. Эрчимт эмчилгээний эмч
6. Хүүхдийн дотрын эмч
7. Мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч: бүдүүн, шулуун гэдэсний мэс засал, зүрх судасны, хүүхдийн мэс заслын эмч
8. Хөнгөвчлөх эмчилгээ, хими эмчилгээний эмч
9. Нярайн эмч
10. Хүүхдийн эрчимт эмчилгээний сувилагч
11. Гэмтлийн сувилагч
12. Нярайн сувилагч
13. Эх барих эмэгтэйчүүдийн эмч
14. Сүрьеэгийн эмч
15. Хүүхдийн сэтгэцийн эмч
16. Зүрх судасны эмч
17. Хөдөлгөөн засалч, хэл засалч

1.3 Эмч бэлтгэх өнөөгийн тогтолцоо, сургалт, эрэлт хэрэгцээ

1.3.1 Эмч бэлтгэж буй сургалтын өнөөгийн байдал

Монгол улсын хэмжээнд хүний их эмч, уламжлалтын эмч, нүүр амны их эмчийн чиглэлээр бакалавр, магистр, докторын боловсрол олгодог улсын 4 их сургууль (АШУҮИС, АШУҮИС – Дархан-Уул салбар, АШУҮИС – Дорноговь салбар, АШУҮИС – Говь-Алтай салбар), хувийн 10 их сургууль үйл ажиллагаа явуулж байна.

2023 оны байдлаар Хүний их эмчээр 1091 эмч, Уламжлалтын их эмчээр 242 эмч, Нүүр амны их эмчээр 590 эмч төгссөн буюу нийт 1923 их эмч төгссөн байна. Нийт төгсөгчдийн 38.8% нь улсын их сургуульд, 61.2% нь хувийн их сургуульд суралцсан. Улсын сургуульд нийт 747 их эмч төгссөний 10.9% нь хөдөө орон нутагт, 89.1% нь Улаанбаатарт мэргэжил эзэмшсэн байна.

1.3.2 Төгсөлтийн дараах сургалт

Төгсөлтийн дараах сургалт нь мэргэшүүлэх болон тасралтгүй сургалт гэсэн 2 төрөл, эмнэл зүйн болон эмнэл зүйн бус гэсэн дэд 2 төрөлтэй байдаг.

Мэргэшүүлэх сургалтад үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт хамаарах бөгөөд Эрүүл мэндийн тухай хуулийн 3 дугаар зүйлийн 3.1.22, 3.1.23-т заасан мэдлэг, чадвар, хандлагыг олгох сургалт байдаг байна. Харин тасралтгүй сургалтад мэргэжил дээшлүүлэх болон багц цагийн богино хугацааны сургалт хамаарах бөгөөд тасралтгүй сургалт нь мэргэжлийн чиглэлээр нэмэлт мэдлэг, ур чадвар олгох багц цагийн сургалт байдаг. Багц цагийн бүрдүүлэлт, тооцох аргачлалыг эрүүл мэндийн асуудал эрхэлсэн Засгийн газрын гишүүний баталсан "Эмнэлгийн мэргэжилтэнд мэргэжлийн үйл ажиллагаа эрхлэх зөвшөөрөл олгох, сунгах, нөхөн олгох, хүчингүй болгох журам"-аар зохицуулдаг.

Үндсэн мэргэшлийн сургалт

Үндсэн мэргэшлийн сургалт нь 1-3 жилийн хугацаатай бөгөөд нийт 35 сургалт эрхлэх байгууллага дээр 41 үндсэн мэргэшлийн чиглэлээр сургалт явуулж байна. 2022 оны байдлаар улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцуулахаар орон нутгаас нийт 26 үндсэн мэргэшлийн чиглэлээр 163 эмчийн захиалга өгсөн байна. Үүнээс дотрын анагаах ухаан судлал, дүрс оношилгоо судлал, хүүхэд судлалаар аймгууд хамгийн их захиалга өгсөн бол өрхийн анагаах ухаан, халдварт өвчний чиглэлээр захиалга өгөөгүй, зарим аймагт хэрэгцээтэй байгаа яаралтай тусламж, гэмтэл согог судлал, эрчимт эмчилгээ судлал дээр захиалга бага байгаа нь доорх хүснэгтээс харагдаж байна.

Хүснэгт 4. Үндсэн мэргэшлийн сургалтад төрийн сангийн зардлаар, эрүүл мэндийн газруудын захиалгаар элссэн эмч мэргэжилтний тоо, 2022 он

	анатомын эмгэг	арьс	гэмтэл согог	дотрын АУ	дүрс оношилгоо	ерөнхий мэргэшил	зоонозын өвчин	Зүү эмчилгээ	мэдрэл	мэдээгүйжүүлэг	мэс засал	нүд судлал	нүүр амны гажиг судлал	сүрьеэ	сэргээн засах	сэтгэл	хавдар	халдварт өвчин	хүүхэд	хүүхдийн нүүр	чих хамар	эмнэлзүйн эмгэг	эрчимт эмчилгээ	эх барих, эмэгтэйчүүд	яаралтай	Нийт
Архангай				1															2	1				2		6
Баян-Өлгий				1								1			3				3					1		9
Баянхонгор				2	1		1									1			1		1	1				8
Булган					2									1					1					1		5
Говь-Алтай		1		1	2	1		1				1										1				8
Говьсүмбэр				2						1																3
Дархан-Уул				2	1									1					1				1	1		7
Дорноговь				1	2			1	1							1			2			1	1			10
Дорнод				2	1				1					2						1	1			1		9
Дундговь					1														1							2
Завхан	1	1		2	1		1							2					1							9
Орхон	1			2															1		3		1	1		9
Өвөрхангай			3	1	3	2		1		1									1				1			13
Өмнөговь		1	1	2			1				1	1		1			1		1			1			1	12
Сүхбаатар																			1					1		2
Сэлэнгэ				1	1						1								1		1					5
Төв					1					1					1							1				4
Увс		1		2	2				1		1		1						1				1	1		11
Ховд		2		2	2			1				1	1								1			2		12
Хөвсгөл				3	2			1	1	1		1	1		1	1			3				1			16
Хэнтий																	1		1						1	3
Аймгийн дүн	2	6	4	27	22	3	3	5	4	4	3	5	3	7	5	3	2	0	22	2	7	5	6	11	2	163

Төрийн сангийн зардлаар сургах захиалгыг харахад аймгуудад хэрэгцээтэй байгаа зарим захиалгыг өгөөгүй байгаа ч хүний нөөцийн батлагдсан орон тооны бүрдэлтэд тулгуурлан захиалгыг өгч байгаа нь харагдаж байна. Судалгаанд түүвэрлэн сонгосон аймгуудаас харахад зарим дутагдалтай чиглэлд захиалга өгөөгүй байна. Жишээлбэл:

- Дорнод аймаг дутагдалтай байгаа сэргээн засах, хавдрын /хөнгөвчлөхийн/ эмч
- Дорноговь аймаг хавдар /хөнгөвчлөх/, зоонозын эмч
- Өмнөговь аймаг анатомийн эмгэг судлал, сэргээн засах судлалын эмч
- Булган аймаг сэргээн засах, анатомийн эмгэг судлал, хөнгөвчлөх эмчилгээ
- Хөвсгөл аймаг яаралтай тусламжийн эмч захиалаагүй байна.

Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт

Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт нь нэг сард 4-с доошгүй багц цагийн агууламжтай, 3 сараас 6 сар хүртэлх хугацаатай, мэргэжлийн чиглэлээр мэдлэг, ур чадварыг олгоход чиглэсэн сургалт байна гэж заасан байдаг. Их эмчийн мэргэжлээр нийт 84 чиглэлийн төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт байдаг ба 2019 оноос хойш нийт 2810 их эмч төрөлжсөн мэргэшил эзэмшсэн байна.

Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэлийн 2019-2023 оны төрийн сангийн зардлаар элссэн элсэгчдийн тоог сүүлийн 5 жилийн өвчлөл, нас баралтаар тэргүүлж буй шалтгаан болон орон нутагт дутагдалтай байгаа мэргэшлийн чиглэлээр харьцуулан харахад төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлтийн тоог нэмэгдүүлэх хэрэгцээтэй байна. Дотор, хүүхэд, эх барих эмэгтэйчүүд, гэмтэл ба мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтын элсэлтүүдийг түүвэрлэн харахад дараах үр дүн харагдаж байна.

Хүснэгт 5. Дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он

№	Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл	2019	2020	2021	2022	2023 /хаврын элсэлт/	Нийт
1	Бөөр судлал	2	5	7	11	9	34
2	Дотоод шүүрэл судлал	6	7	5	7	5	30
3	Зүрх судлал	10	23	27	23	9	92
4	Ревматологи	1	2	2	2	4	11
5	Уушги судлал	-	9	6	7	6	28
6	Хоол боловсруулах тогтолцоо судлал	8	8	14	19	7	56
7	Цус судлал	-	1	-	1	2	4
8	Хөнгөвчлөх эмчилгээ	-	-	1	1	4	6
9	Ангиограф/судсан дотуурх оношилгоо, эмчилгээ судлал	8	10	11	19	3	51
Нийт		35	65	73	90	49	312

Өвчлөл, нас баралтаар тэргүүлж буй дотрын чиглэлээр нийт 312 эмч элссэн ба 2019 оноос хойш элсэлтийн тоо тогтмол өсөж 2022 онд 92 эмчийг сургахаар элсүүлсэн байна. Үүнээс зүрх судлал элсэлт хамгийн өндөр буюу нийт дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлтийн 30 хувь (92)-г эзэлж байгаа боловч судалгаанд хамрагдсан аймгуудад зүрх

судасны эмч хэрэгцээтэй буюу өвчлөлтэй харьцуулахад аймаг бүрд зүрх судлалын эмч хэрэгцээтэй байна.

Хүснэгт 6. Хүүхдийн төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он

№	Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл	2019	2020	2021	2022	2023 /хаврын элсэлт/	Нийт
1	Хүүхдийн эмгэг судлал	-	-	-	1	2	3
2	Хүүхдийн гэмтэл согог судлал	-	2	3	6	3	14
3	Хүүхдийн дүрс оношилгоо	-	4	7	13	6	30
4	Хүүхдийн мэдрэл судлал	8	12	1	8	7	36
5	Хүүхдийн мэдээгүйжүүлэг судлал	5	13	3	6	6	33
6	Хүүхдийн мэс засал судлал	5	4	4	7	5	25
7	Хүүхэд, өсвөр үеийн сэтгэц судлал	-	-	-	7	1	8
8	Нярай, перинаталь судлал	8	14	7	14	10	53
9	Хүүхдийн бөөр судлал	1	1	-	-	3	5
10	Хүүхдийн зүрх судлал	-	8	1	3	6	18
11	Хүүхдийн уушги судлал	5	9	5	3	8	30
12	Хүүхдийн хоол боловсруулах тогтолцоо судлал	-	2	2	3	1	8
13	Хүүхдийн дотоод шүүрэл судлал	-	-	1	5	2	8
14	Хүүхдийн ревматологи	-	-	-	1	-	1
15	Хүүхдийн цус, хавдар судлал	2	3	2	-	2	9
16	Өсвөр үе судлал	-	-	1	-	2	3
17	Хүүхдийн сэргээн засал	-	1	-	-	-	1
18	Хүүхдийн чих, хамар, хоолой судлал	1	6	1	6	2	16
19	Хүүхдийн эрчимт эмчилгээ судлал	11	19	7	13	6	56
Нийт		46	98	45	96	72	357

Хүүхдийн оношилгоо, эмчилгээний чиглэлээр нийт (үүнд мэдээгүйжүүлэг, мэс засал, чих хамар хоолой зэргийг хамруулав) 19 төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл байгаа ба 5 жилийн хугацаанд нийт 357 эмч суралцсан байна. Он тус бүрээр харьцуулан харахад 2020, 2022 онуудад элсэлт өндөр байгаа ба 2023 оны хаврын элсэлтийн тоо 72 буюу нийт элсэлтийн тоо өмнөх онуудаас их гарахаар харагдаж байна. Чиглэл тус бүрээр харахад нярай, перинаталь судлал 14,8% (53), хүүхдийн эрчимт эмчилгээ судлал 15,7% (56) хамгийн олон элсэлттэй байна. Харин хүүхдийн эмгэг судлал (3), хүүхдийн сэргээн заслын (1) 5 жилийн хугацаанд 4 эмч суралцсан бол хүүхдийн дотрын өвчлөлийн чиглэл дотор хүүхдийн бөөр судлал (5), хүүхдийн ревматологийн (1) чиглэлээр 5 жилийн хугацаанд нийт 6 эмч суралцсан байна.

Хүснэгт 7. Эх барих, эмэгтэйчүүдийн төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт (төрийн сангаар), 2019-2023 он

№	Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл	2019	2020	2021	2022	2023 /хаврын элсэлт/	Нийт
68	Эмэгтэйчүүдийн дотоод шүүрэл, үргүүдэл судлал	19	18	7	21	13	78

69	Эмэгтэйчүүдийн хавдар судлал	2	5	8	9	7	31
70	Эх ураг судлал	-	1	-	1	8	10
	Бүгд	21	24	15	31	28	119

Эх барих, эмэгтэйчүүдийн төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэлээр сүүлийн 5 жилд нийт 119 эмч суралцсан ба үүний 65,5 хувь (78) нь эмэгтэйчүүдийн дотоод шүүрэл, үргүйдэл судлалаар суралцсан ба эх ураг судлалаар хамгийн бага буюу 8,4 хувь (10) нь суралцсан байна. Үүнээс 2019-2022 онд нийт 2 эмч эх ураг судлалаар суралцаж 2023 оны эхний хагаст 8 элсэгч болж өссөн. Элсэлтийн онуудыг харьцуулан харахад 2021 онд нийт 15 эх барих, эмэгтэйчүүдийн эмч төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад хамрагдсан бол 2022 онд өмнөх оноос 2 дахин их (31) эмч суралцсан байна.

Хүснэгт 8. Гэмтэл, мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн элсэлт төгсөлт, 2019-2023 он

№	Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл	2019	2020	2021	2022	2023 /хаврын элсэлт/	Нийт
3	Гар сарвууны нөхөн сэргээх бичил мэс засал судлал	5	12	5	7	1	30
4	Нурууны мэс засал судлал	3	8	4	1	1	17
5	Түлэнхийн нөхөн сэргээх мэс засал судлал	4	6	13	2	2	27
7	Доод мөчдийн нөхөн сэргээх бичил мэс засал судлал	3	12	1	3	3	22
8	Хавсарсан гэмтлийн мэс засал	1	7	3	-	-	11
9	Үе бүтээх, солих мэс засал	4	18	10	14	3	49
10	Гавал, тархины гэмтлийн мэс засал	-	-	-	9	1	10
30	Бөөрний мэс засал судлал	9	15	8	18	12	62
31	Бүдүүн, шулуун гэдэсний мэс засал судлал	10	13	8	8	5	44
32	Дотоод шүүрлийн мэс засал судлал	-	1	3	2	-	6
34	Хүүхдийн мэс засал судлал	5	4	4	7	5	25
35	Хэвлийн мэс засал судлал	4	7	4	6	3	24
36	Цээжний мэс засал судлал	1	6	7	6	3	23
37	Зүрх судасны мэс засал судлал	-	-	1	8	1	10
38	Мэдрэлийн мэс засал судлал	-	-	2	5	2	9
39	Толгой, хүзүүний мэс засал судлал	-	12	13	23	4	52
63	Чих хамар хоолойн мэс засал	-	-	-	6	4	10
Нийт		49	121	86	125	50	431

Гэмтэл болон мэс заслын төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэлээр нийт 431 эмч суралцсан ба үүнээс 38,5 хувь (166) нь гэмтлийн мэс заслын чиглэлээр суралцсан байна. Гэмтлийн мэс засал дундаа үе бүтээх, солих мэс заслын чиглэлээр элсэгчид 29,5 хувь (49) хамгийн их байгаа бол хавсарсан гэмтлийн мэс заслын чиглэлээр элсэгчид 6,6 хувь (11) буюу хамгийн бага байна. Үндсэн бусад мэс заслын чиглэлээс бөөрний мэс засал судлалаар хамгийн их буюу 62 эмч суралцахаар элссэн бол дотоод шүүрлийн мэс засал (6), мэдрэлийн мэс засал (9), чих хамар хоолойн мэс засал (10), зүрх судасны мэс заслаар (10) хамгийн бага элссэн байна.

Аймгуудад үндсэн мэргэшлийн эмч нараас илүү төрөлжсөн мэргэшлийн эмч нарын дутагдалтай байгаа ба төрөлжсөн мэргэшил ба мэргэшил дээшлүүлэх сургалтуудын захиалгат элсэлтийг харахад доорх чиглэлээр 2022 онд захиалга өгөгдөөгүй байна. Үүнд:

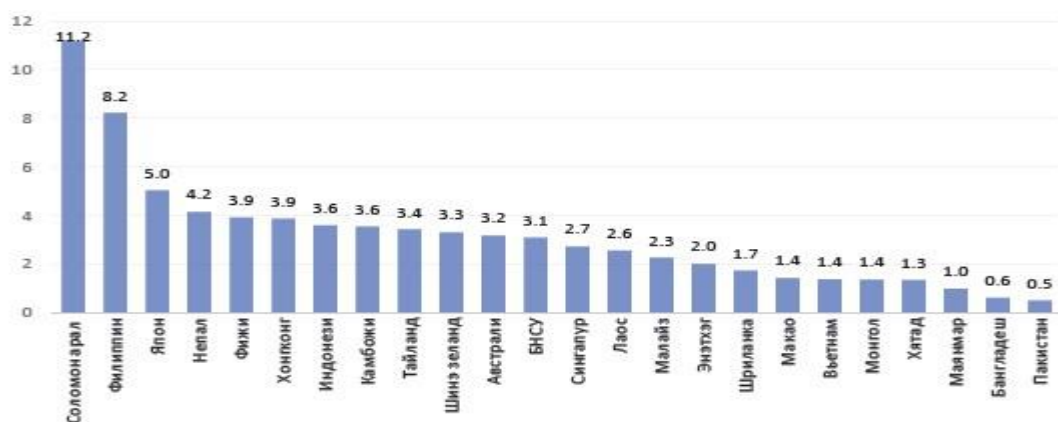
- Хүүхдийн зүрх судлал
- Хүүхдийн яаралтай тусламж
- Хөх, улаан хоолойн хавдрын мэс засал судлал
- Нойр булчирхайн хавдрын мэс засал судлал
- Уушги, голтын хавдрын мэс засал судлал
- Бүдүүн, шулуун гэдэсний хавдрын мэс засал судлал
- Хавдрын хөнгөвчлөх эмчилгээ судлал
- Эмэгтэйчүүдийн хавдрын мэс засал судлал
- Умайн хүзүүний эс зүй
- Хоол боловсруулах эрхтэн тогтолцооны эмгэг судлал
- Бичил зүү эмчилгээ судлал
- Тархины харвалтын сэргээн засах эмчилгээ
- Чих хамар хоолойн мэс засал судлал

Гэвч эдгээр чиглэлүүд нь орон нутаг, тэр дундаа АНЭ-үүдэд дутагдалтай буюу хэрэгцээтэй байгаа чиглэл бөгөөд эдгээр эмчийн дутагдлаас үүдэн орон нутагт эмчилгээг бүрэн хийх боломжгүй болж Улаанбаатар хот руу Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, Тусгай мэргэжлийн төвүүд рүү илгээж байна.

1.4 Сувилагчийн байршил, хангамж ба хэрэгцээ

2020 оны байдлаар Дэлхийд дунджаар 1000 хүн амд 8.71 сувилагч ногддог байна. Хамгийн их сувилагчтай улс нь Швейцар улс 1000 хүн амд 18.37 сувилагчтай байсан бол хамгийн бага нь Өмнөд Африк улс 1000 хүн амд 1.03 сувилагчтай байна.

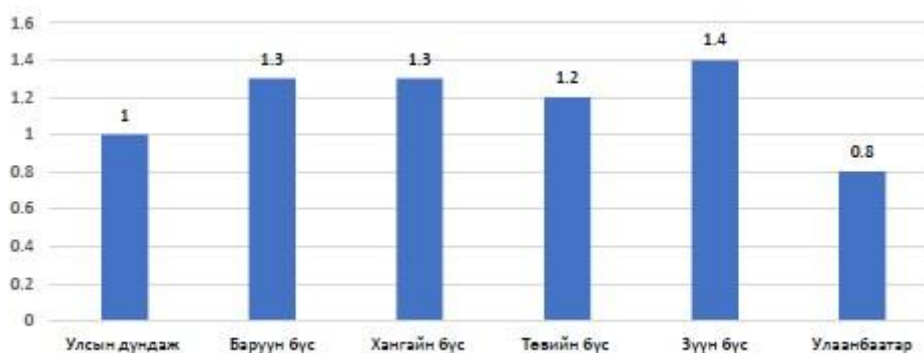
Ази-Номхон далайн бүсийн орнуудад 2022 оны байдлаар 1000 хүн амд ногдох сувилагчийн тоо ихээхэн ялгаатай байгаа ба өндөр орлоготой орнуудад сувилагчийн тоо дунджаар 1000 хүн амд 10 сувилагч ногдож байна. Тухайлбал Японд 12.2, Шинэ Зеландад 11.9, Австрали 11.7 байгаа бол Монгол улсын хувьд 1000 хүн амд 4.2 сувилагч ногдож байна.

Эх сурвалж: OECD Health Statistics 2020; WHO GHO, 2020; National Data Sources (see Annex

Зураг 11. Эмч, сувилагчийн харьцаа, Ази-Номхон далайн бүсийн орнуудаар харьцуулснаар

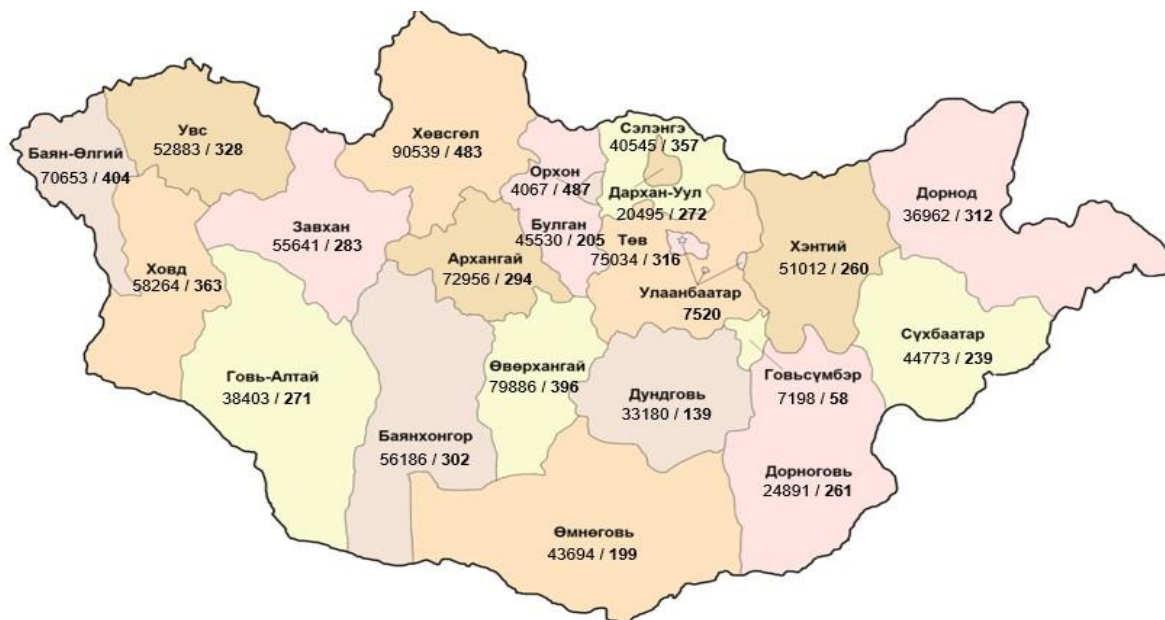
Эмч сувилагчийн харьцаа Ази-Номхон далайн бүс нутгуудын улс орнуудад 2020 оны байдлаар харьцуулахад Соломон арал 1000 хүн амд 11.2 сувилагч ногдож, Пакистан улсад 0.5 сувилагч ногдож байна.

Зураг 12. Эмч, сувилагчийн харьцаа, бүс нутгаар, 2022 он

2022 оны байдлаар манай улсад эмч, сувилагчийн харьцаа аймгийн түвшинд 1:1.3 байгаа нь өмнөх онтой харьцуулахад 0.1-ээр буурсан үзүүлэлттэй байна. Эмч, сувилагчийн харьцаа аймаг бүсүүдээр ялгаатай байгаа ба Хангай, Баруун бүсийн аймгуудад 1:1.3, Зүүн бүсийн аймгуудад 1:1.4 байгаа бол Төвийн бүсийн аймгуудад 1:1.2 байна.

Сувилагчийн тоо, байршлаар:

Зураг 13. Сувилагчдын тоог аймгийн хүн амтай харьцуулсан байдал, байршлаар, 2022 он

2022 оны байдлаар сувилагчдын тоог тухайн аймгуудын хүн амын тоотой харьцуулан харахад дунджаар 1000 хүн амд 6,3 сувилагч ногдож байна. Аймаг тус бүрээр харахад хамгийн олон сувилагч ногдож байгаа нь Орхон (119,7), Дархан-Уул (13,3), Дорноговь (10.5) аймаг байна. Харин 1000 хүн амд хамгийн бага сувилагч ногдож байгаа нь Архангай (4,0), Дундговь (4,2), Төв (4,2) аймаг байна.

Хүснэгт 9. Нэг эмчид ногдох сувилагчийн тоо /2018-2022 он/

Аймаг	Сувилагчийн тоо					Нэг эмчид ногдох сувилагчийн харьцаа				
	2018	2019	2020	2021	2022	2018	2019	2020	2021	2022
Улсын дүн	12344	12773	13112	13473	13947	1.1	1.1	1.1	1.0	1.0
Баруун бүс	1449	1521	1544	1585	1649	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
Баян-Өлгий	328	361	377	391	404	1.5	1.5	1.5	1.5	1.4
Говь-Алтай	255	267	255	267	271	1.3	1.4	1.2	1.3	1.3
Завхан	281	286	281	283	283	1.6	1.6	1.5	1.5	1.6
Увс	284	293	310	314	328	1.6	1.5	1.6	1.5	1.5
Ховд	301	314	321	330	363	1.3	1.2	1.1	1.2	1.2
Хангайн бүс	1940	1967	2017	2092	2167	1.4	1.3	1.4	1.4	1.4
Архангай	286	299	281	284	294	1.5	1.5	1.4	1.4	1.4
Баянхонгор	298	306	292	302	302	1.5	1.4	1.4	1.6	1.4
Булган	191	204	227	213	205	1.7	1.5	1.5	1.6	1.8
Өвөрхангай	332	349	379	433	396	1.3	1.2	1.3	1.5	1.3
Хөвсгөл	397	394	418	446	483	1.5	1.4	1.6	1.5	1.6
Орхон	436	415	420	414	487	1.3	1.1	1.2	1.1	1.1
Төвийн бүс	1640	1709	1758	1754	1800	1.2	1.2	1.2	1.2	1.2
Дорноговь	250	236	271	251	261	1	0.9	1	0.9	1.0
Дундговь	154	156	158	166	139	1.1	1	1	1.1	1.0
Өмнөговь	188	190	205	192	199	1	0.8	0.9	0.8	0.8
Сэлэнгэ	326	329	326	317	357	1.3	1.3	1.4	1.4	1.4
Төв	291	297	303	311	316	1.3	1.4	1.2	1.3	1.4
Дархан-Уул	366	443	443	458	470	1.4	1.6	1.4	1.5	1.4
Говьсүмбэр	65	58	52	59	58	1	0.9	0.9	0.8	0.9
Зүүн бүс	742	756	768	797	811	1.4	1.4	1.4	1.4	1.4
Дорнод	279	288	298	300	312	1.5	1.4	1.5	1.5	1.5
Сүхбаатар	222	221	229	242	239	1.4	1.5	1.4	1.5	1.5
Хэнтий	241	247	241	255	260	1.3	1.3	1.2	1.2	1.2
Улаанбаатар	6573	6820	7025	7245	7520	1	0.9	0.9	0.9	0.8

Улсын дүнгээр 2018 онд нийт 12344 сувилагч байсан бол 2022 онд 13947 сувилагч болж сүүлийн 5 жилд 1603-аар нэмэгдсэн буюу жилд дунджаар 320.6 сувилагч нэмэгдсэн. Баруун бүсийн аймгуудад сүүлийн 5 жилд 200 сувилагч, Хангайн бүсэд 227 сувилагч, Төвийн бүсэд 160 сувилагч, Зүүн бүсэд 69 сувилагч, Улаанбаатарт 947 сувилагч тус тус нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байна.

Булган аймгийн эмч сувилагчийн харьцаа 1:2 руу хамгийн дөхөж байгаа буюу 1:1.8 байна. Харин Өмнөговь аймагт эмч сувилагчийн харьцаа 1:0.8 буюу нэг эмчид нэг сувилагч бүрэн ногдохгүй, сувилагчийн дутагдалтай байгааг харуулж байна.

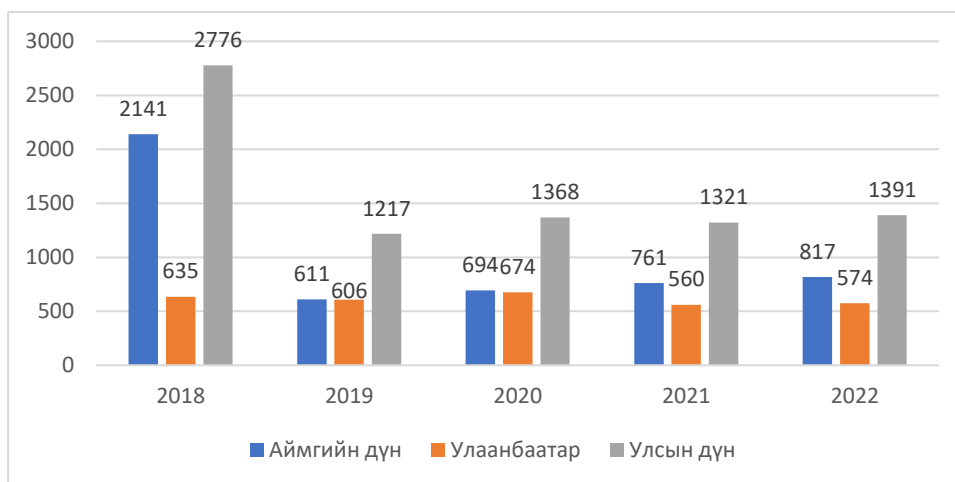
Хүснэгт 10. Эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж байгаа туслах сувилагчийн тоо байршилаар

Аймаг	2021	2022
Архангай	1	1
Баян-Өлгий	0	2
Баянхонгор	2	5

Булган	12	17
Говь-Алтай	0	0
Говьсүмбэр	0	0
Дархан-Уул	2	6
Дорноговь	18	19
Дорнод	25	31
Дундговь	6	2
Завхан	1	2
Орхон	17	27
Өвөрхангай	42	41
Өмнөговь	9	14
Сүхбаатар	36	37
Сэлэнгэ	15	21
Төв	12	18
Увс	4	3
Ховд	17	25
Хөвсгөл	67	83
Хэнтий	15	16
Аймгийн дүн	301	370
Улаанбаатар	578	748
Улсын дүн	879	1118

Харин туслах сувилагч аймгийн дүнгээр 2021 онд 301 байсан бол 2022 онд 370 болж 69 сувилагчаар нэмэгдсэн бол улсын дүнгээр 239 туслах сувилагч нэмэгдсэн байна.

Анхан шатлалын эмнэлгүүд болох Сумын эрүүл мэндийн төв (А, Б, В зэрэглэл), Өрхийн эрүүл мэндийн төвүүдэд ажиллаж байгаа сувилагчдын тоог байршлаар доорх зургаар харуулав.

Зураг 14. ӨЭМТ, СЭМТ-үүдэд ажиллаж буй сувилагчдын тоо, 2021-2022

Анхан шатлалд ажиллаж буй сувилагчдын тоог сүүлийн 5 жилийн байдлаар улсын дүн, хот, аймгаар харьцуулан харахад жил ирэх тусам буурах хандлагатай байна. Улсын хэмжээнд 2018 онд 2776 сувилагч анхан шатлалд ажиллаж байсан бол 2022 онд 1391 болж 50 хувиар буурсан. Улаанбаатар хотод 2018 онд 635 сувилагч ажиллаж байсан бол 2022 онд 574 болсон буюу харьцангуй бага тоогоор буурсан бол хөдөө орон нутагт 2141 сувилагч ажиллаж байснаас 817 сувилагч болж 61.8 хувиар буурсан байна.

Хүснэгт 11. Сувилагчдын тоо анхан шатны эмнэлгүүдэд, байршилаар 2019-2022

Аймаг/хот	2019	2020	2021	2022
Архангай	134	123	128	131
Баян-Өлгий	121	126	140	139
Баянхонгор	125	127	126	125
Булган	93	102	96	98
Говь-Алтай	102	99	103	98
Говьсүмбэр	12	13	14	16
Дархан-Уул	74	75	77	79
Дорноговь	76	87	84	90
Дорнод	87	88	84	97
Дундговь	74	69	78	68
Завхан	133	134	137	132
Орхон	54	63	65	69
Өвөрхангай	103	105	110	118
Өмнөговь	77	82	79	83
Сүхбаатар	106	106	113	112
Сэлэнгэ	124	119	115	92
Төв	124	127	128	131
Увс	112	121	123	143
Ховд	97	100	100	105
Хөвсгөл	189	213	215	226
Хэнтий	112	112	117	107
Аймгийн дүн	2129	2191	2232	2259
Улаанбаатар	612	674	686	744
Улсын дүн	2741	2865	2918	3003

Анхан шатлал буюу ӨЭМТ, СЭМТ-үүдэд 2019 онд аймгийн дүнгээр нийт 2129 сувилагч ажиллаж байсан бол 2022 онд 2259 сувилагч болсон буюу 130 сувилагчаар нэмэгдсэн. Улсын дүнгээр сүүлийн 4 жилд нийт 262 сувилагч ӨЭМТ, СЭМТ-үүдэд нэмэгдсэн үзүүлэлттэй байгаа нь анхан шатлалд жилд дунджаар 65.5 сувилагч нэмэгдэж байгааг харуулж байна.

Хүснэгт 12. Сувилагчийн тоо, байршлаар, эмнэлгийн төрлөөр, 2022

Аймаг/хот	Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	БОЭТ	Тусгай мэргэжлийн төв	Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг	Клиник хувийн	Ортой хувийн эмнэлэг	Бүгд
Архангай	-	115	-	-	-	-	5	23	294
Баян-Өлгий	-	174	-	-	-	-	17	37	404
Баянхонгор	-	127	-	-	-	-	8	23	302
Булган	-	86	-	-	-	-	0	3	205
Говь-Алтай	-	115	-	-	-	-	9	11	271
Говьсүмбэр	-	34	-	-	-	-	0	4	58
Дархан-Уул	-	238	-	-	-	-	54	69	470
Дорноговь	24	91	-	-	-	-	11	21	261
Дорнод	-	-	-	189	-	-	3	15	312
Дундговь	-	53	-	-	-	-	4	8	139
Завхан	26	103	-	-	-	-	1	7	283
Орхон	-	-	-	183	-	48	50	88	487
Өвөрхангай	24	-	-	173	-	-	0	33	396
Өмнөговь	-	-	-	66	-	-	20	18	199
Сүхбаатар	-	107	-	-	-	-	4	12	239
Сэлэнгэ	66	115	-	-	-	-	10	24	357
Төв	-	117	-	-	-	-	3	6	316
Увс	-	147	-	-	-	-	11	21	328
Ховд	12	-	-	181	-	-	21	30	363
Хөвсгөл	-	159	-	-	-	-	11	43	483
Хэнтий	17	94	-	-	-	-	3	-	260
Аймгийн дүн	169	1875	-	792	-	48	245	496	6427
Улаанбаатар	-	-	382	-	23	2064	1216	1272	7520
Улсын дүн	169	1875	382	792	23	2112	1461	1768	13947

(Дээрх хүснэгтэд эмнэлгийн бүх төрлийг хамруулаагүй болно)

Аймгийн нэгдсэн эмнэлгүүдэд нийт 2022 оны байдлаар 1875 сувилагч ажиллаж байгаа бөгөөд тэдгээрийн 12.7 хувь (238) нь Дархан-Уул аймагт, 8.5 хувь (159) нь Хөвсгөл аймагт тус тус ажиллаж байна. Хамгийн бага сувилагчтай АНЭ нь Говьсүмбэр аймаг буюу 34 сувилагчтай байна. Хувийн эмнэлгүүдэд улсын хэмжээний нийт сувилагчдын 23.1 хувь (3229) нь ажиллаж байна.

Улсын хэмжээнд нийт 23 чиглэлээр 20 гаран төрлийн эрүүл мэндийн байгууллагуудад сувилагчид тусламж үйлчилгээ үзүүлж байгаа ба Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг, Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг, Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг, БОЭТ, Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэгт дийлэнх нь ажиллаж байна.

Хүснэгт 13. Сувилагчийн тоо, чиглэл, эмнэлгийн төрлөөр, 2022 он

	Эрүүл мэндийн байгууллагууд	Хөдөөгийн нэгдсэн эмнэлэг	Аймгийн нэгдсэн эмнэлэг	Дүүргийн нэгдсэн эмнэлэг	БОЭТ	Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, ТМТ	Бүгд
мэргэшлийн төрлөөр	Арьсны	1	16	0	6	17	86
	Гэмтэл, согогийн	2	46	2	21	2	136
	Мэдрэлийн	0	60	7	9	22	193
	Мэдээгүйжүүлэг	13	98	15	54	139	510
	Мэс заслын	19	152	27	71	288	939
	Нүдний	1	22	1	8	23	115
	Өрхийн	0	0	0	0	0	484
	Сэтгэцийн	1	56	2	20	82	183
	Сэргээн засахын	2	54	9	21	53	447
	Цус, хавдрын	1	30	6	14	72	155
	Харшлын	0	0	0	0	0	7
	Халдвартын	3	71	1	26	89	230
	Дархлаажуулалтын	7	26	1	14	17	507
	Хүүхдийн	12	137	43	42	55	571
	Нярайн	14	91	3	40	65	359
	Хөнгөвчлөх эмчилгээний	0	24	3	23	18	94
	Чих, хамар, хоолойн	2	22	3	10	21	117
	Эх, хүүхдийн	0	17	1	0	30	114
	Эрчимт эмчилгээний	2	81	25	38	201	473
	Яаралтай тусламжийн	14	79	19	27	106	412

Ерөнхий мэргэжлийн	38	475	90	234	548	5277
Уламжлалт анагаахын	4	53	8	25	20	457
Нүүр амны	7	28	6	13	6	372
Бүгд	169	1875	382	792	2112	13947

Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэлээр сувилагчдын байршлыг эрүүл мэндийн байгууллагаар авч үзвэл мэс заслын сувилагч хамгийн их буюу 939 байна. Мэс заслын эмч нарын 30.7 хувь нь Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэгт, 16.2 хувь нь Аймгийн нэгдсэн эмнэлэгт ажиллаж байна.

1.5 Сувилагч бэлтгэх өнөөгийн тогтолцоо, сургалт, эрэлт хэрэгцээ

1.5.1 Сувилагч бэлтгэж буй сургалтын өнөөгийн байдал

Монгол улсын хэмжээнд сувилахуйн чиглэлээр 12 сургууль диплом, бакалавр, магистр, докторын боловсролоор өдөр, орой, эчнээ хэлбэрээр 76 индексээр сургалтын тусгай зөвшөөрлийг авч **4361** суралцагч суралцаж байна. Үүнд:

1. АШУҮИС
2. Ач АУИС
3. Этүгэн их сургууль
4. Эм зүйн шинжлэх ухааны их сургууль
5. Энэрэл дээд сургууль
6. Шинэ анагаах ухаан их сургууль
7. Сити их сургууль
8. Их засаг олон улсын их сургууль
9. Оточ манарамба
10. Энэрэл дээд сургууль
11. Олон улсын Улаанбаатар их сургууль
12. Монголын үндэсний их сургууль

2023 оны байдлаар сувилахуйн сургууль төгсөгчдийн 67.5% хувь нь улсын сургуульд, 33.5% хувь нь хувийн 11 сургуульд суралцсан байна. Улсын сургуульд нийт 682 сувилагч төгссөний 52.2% хувь нь хөдөө орон нутагт (Дархан-Уул, Говь-Алтай, Дорноговийн салбар сургууль), 48.8% нь Улаанбаатар хотод төгссөн байна.

Сувилагчийн тоог нэмэгдүүлэх, эмч-сувилагчийн харьцааг зохистой түвшинд хүргэх зорилгоор төгсөлтийн өмнөх сургалтыг “Туслах сувилагч”-“Дипломын сувилагч”-“Бакалавр сувилагч” гэсэн шаталсан хэлбэрээр бэлтгэх бодлогыг 2011 оноос эхлэн баримталсан. Сувилагч мэргэжлээр их дээд сургууль төгсөгчдийн тоог судлахад 2023-687, 2024-432, 2025-924, 2026-2306 буюу 2023-2026 онд нийт 4349 сувилагч мэргэжилтэн бэлтгэгдэн төгсөх төлөв ажиглагдаж байна.

Тэргүүлэх мэргэжлийн чиглэл: МУ-ын Засгийн газраас 2023 оны 115 дугаар тогтоолын хавсралтаар МУ-д шаардлагатай тэргүүлэх төрөлжсөн чиглэлийн мэргэжлийн жагсаалтыг гаргасны нэг нь эрүүл мэндийн чиглэл бөгөөд нийт 3 мэргэжлийн чиглэлийн хөтөлбөр багтсан байна. Уг тогтоолын хавсралтаар Монгол Улсад шаардлагатай тэргүүлэх 13

төрөлжсөн чиглэлийн мэргэжлийн жагсаалтад Сувилахуй, био-анагаах, нийгмийн эрүүл мэнд хөтөлбөрүүд орсон.

Мөн Монгол улсад эрэлттэй ажил мэргэжлийн 2021 онд хийгдсэн судалгаагаар дээд боловсролын эрэлттэй мэргэжилд “сувилагч, ерөнхий мэргэжлийн” гэж багтсан байна.

Монгол Улсын Засгийн Газрын 70 дугаар тогтоолоор нэмсэн “Дээд боловсролын сургалтын байгууллагад суралцагчид суралцагчийн тэтгэлэг олгох журмын 4.1.9 дэх заалт нь тус сургуулийн дипломын хөтөлбөрт элсэгчдэд тавигдах шаардлага:

- Төрийн өмчийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагад “сувилагч” мэргэжлээр дээд боловсролын дипломын болон бакалаврын хөтөлбөрт элсэгч нь элсэлтийн ерөнхий шалгалтын 400-аас дээш оноо авсан бол хичээлийн жилийн эхний улирлын сургалтын төлбөрийг 100 хувь;
- Суралцагч нь элсэлтийн ерөнхий шалгалтын онооноос хамаарахгүйгээр 2.5-3.00 хүртэл голч оноотой суралцсан тохиолдолд сургалтын төлбөрийн 70 хувийг,
- 3.01 болон түүнээс дээш голч оноотой суралцсан тохиолдолд сургалтын төлбөрийн 100 хувийг олгох, гэж заасан”.

Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал-2030 бодлогын хүрээнд Эрүүл мэндийн салбарт тулгараад байгаа эрэлт хэрэгцээнээс шалтгаалж, 2026 он гэхэд нэг эмчид ногдох сувилагчийн тоог 1:2 болгох зорилго дэвшүүлэн ажиллаж байгаа бөгөөд “Сувилагч” мэргэжилтний тоог нэмэгдүүлэхэд ихээхэн ач холбогдолтой тул сувилагч мэргэжлээр суралцаж байгаа оюутны сургалтын төлбөрийг буцалтгүй тусламжаас хамрагдаж байгаа оюутнуудын тоон мэдээг судлан үзвэл ЭЕШ-ын 501-ээс дээш оноотой элсэгч, суралцагч заалтын дагуу АШУҮИС-ийн Сувилахуйн сургууль болон салбар Дархан-Уул, Дорноговь, Говь-Алтайн салбар сургууль нийлээд **2096** оюутнаас **цөөн хувь нь** буцалтгүй тусламжид хамрагдаж байгаа юм.

Тус буцалтгүй тусламжийн шалгуурт төрийн өмчийн их дээд сургуульд элсэгч, суралцагч гэж тусгасан нь тус мэргэжлийг сонгон хувийн их дээд сургуульд суралцагчдын боломжийг хязгаарлаж байна. Мөн сувилагч мэргэжлээр их, дээд сургуульд элссэн оюутны элсэлтийн ерөнхий шалгалтын дундаж оноог судлан үзэхэд 400-450 байгаа юм. Иймд дээрх буцалтгүй тусламжид хамрагдаж шалгуур оноог 400 болон түүнээс дээш байвал оюутны тоо хэд болох талаар зөвхөн төрийн өмчийн сургуульд суралцагчдын тооноос тодруулбал энэ шаардлагыг хангасан нийт **808** суралцагч байна.

Сувилагч мэргэжлээр 2020-2022 онд нийт 2476 сувилагч төгссөн байгаа ба тэдгээр төгсөгчдийн сувилах эрхийн зөвшөөрлийн шалгалт өгсөн байдал, мэргэжлээрээ ажилд орсон

Зураг 15. Сувилагч мэргэжлээр төгсөгчдийн сувилах эрх авсан байдал, 2020-2022

2020 онд нийт 734 сувилагч бэлтгэгдсэн ба төгсөгчдийн 88.4 хувь нь сувилах эрхийн зөвшөөрлийн шалгалт өгч тэнцсэн ба тэдний 61.8 хувь нь мэргэжлээрээ ажлын байраар хангагдсан байна. Харин 2022 онд 841 сувилагч бэлтгэгдсэний 60.5 хувь нь тэнцсэн ч нийт төгсөгчдийн 57.2 хувь нь л мэргэжлийн чиглэлээрээ ажилд орсон байна. Төгсөгчдийн тоог харахад жилд дунджаар 1000 хүрэхгүй сувилагч бэлтгэгдэж байгаа нь харагдаж байна.

Туслах сувилагч:

Эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж буй үйлчлэгч, бусад туслах ажилтан, харьяат бүрэн дунд боловсролтой иргэдээс “Туслах сувилагч” бэлтгэх богино хугацааны сургалтыг 2017 оноос эхлүүлсэн бөгөөд эрүүл мэндийн байгууллагын захиалгаар улсын төсөв, олон улсын байгууллагын санхүүжилтээр 400 гаруй туслах сувилагчийг өнөөг хүртэл сургаж, бэлтгэсэн байна. 2022 оны байдлаар эрүүл мэндийн байгууллагад ажиллаж байгаа 1142 туслах сувилагч нь “Эрүүл мэндийн салбарын төрийн үйлчилгээний албан тушаалын зэрэглэл”-ийн ТҮЭМ-2 зэрэглэлийн дагуу цалинжин ажиллаж байна.

Туслах сувилагчийн тоог нэмэгдүүлэх зорилгоор 2022 онд “Туслах сувилагч” бэлтгэх 3 сарын сургалтын хөтөлбөрийг АШУҮИС-ийн Сувилахуйн сургуультай хамтран боловсруулж, Эмнэлгийн мэргэжилтний хөгжлийн зөвлөл, Сувилахуйн мэргэжлийн салбар зөвлөлөөр баталгаажуулсан ба “Туслах сувилагч” бэлтгэх сургалтыг НҮБ-ын Хүүхдийн сангийн санхүүжилтээр АШУҮИС-ийн Сувилахуйн сургуульд зохион байгуулж байна. Уг сургалтад нийт 20 эрүүл мэндийн байгууллагын нийт 78 үйлчлэгч, бусад үйлчилгээний ажилтан суралцаж байгаа бөгөөд 2023 оны 5 дугаар сард төгсөж, захиалгат эрүүл мэндийн байгууллагад туслах сувилагчаар ажиллаж эхэлсэн. Дараагийн шатны сургалтуудад захиалга өгсөн эрүүл мэндийн байгууллагуудын үйлчлэгч, бусад туслах ажилтнуудыг суралцуулахаар бэлтгэл ажлыг ханган ажиллаж байна.

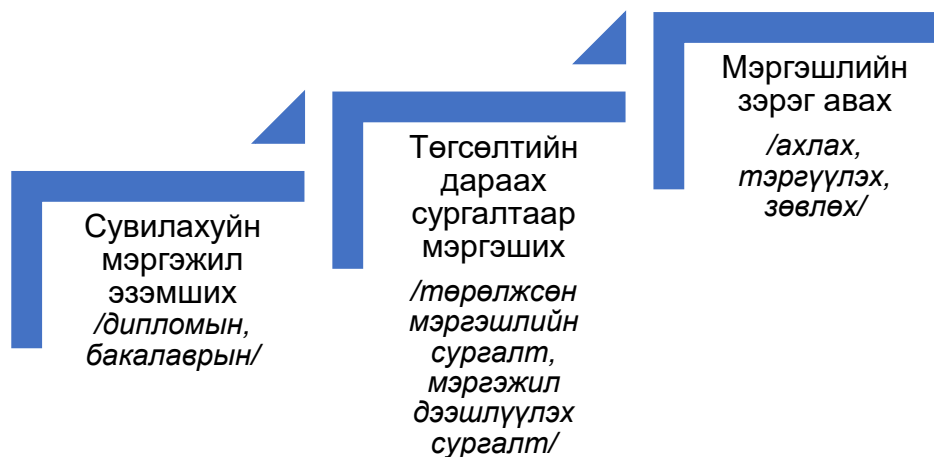
1.5.2 Сувилагчийн карьер, төгсөлтийн дараах сургалт

Дээд боловсролын тухай хуулийн 12 дугаар зүйлийн 12.1.14-д “дээд боловсролтой хүмүүсийг дахин мэргэшүүлэх, мэргэжил дээшлүүлэх, ерөнхий боловсролын болон богино хугацааны сургалт эрхлэх” гэж тусгагдсаны дагуу эрүүл мэндийн чиглэлээр мэргэжлийн

хөтөлбөр хэрэгжүүлж буй зарим их, дээд сургуулиуд нь төгсөлтийн өмнөх хөтөлбөрөөс гадна төгсөлтийн дараах үндсэн ба төрөлжсөн мэргэшлийн хөтөлбөр хэрэгжүүлж байгаа.

Сувилагч мэргэжлийн карьерын өсөлт хөгжил нь мэргэжлийн чиглэл болон эрдмийн зэргээр явагдах боломжтой. Үүнд:

Мэргэжлийн чиглэлээр:

Эрдмийн зэргээр:

Төгсөлтийн дараах сургалт:

Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт

Төгсөлтийн дараах сургалт нь мэргэшүүлэх болон тасралтгүй сургалт гэсэн 2 төрөл, эмнэл зүйн болон эмнэл зүйн бус гэсэн дэд 2 төрөлтэй байна. Сувилагч, эм найруулагч, эм найруулагч, сэргээн засахын мэргэжилтэн болон анагаах ухааны боловсрол олгох их, дээд сургууль, коллеж төгссөн эмнэлгийн бусад мэргэжилтний төрөлжсөн мэргэшлийн сургалт нь нэг сард 4-с доошгүй багц цагийн агууламжтай, 3 сараас 6 сар хүртэлх хугацаатай, мэргэжлийн чиглэлээр мэдлэг, ур чадварыг олгоход чиглэсэн сургалт байна гэж заасан байдаг. Сувилахуйн 3-4 сарын хугацаатай нийт 20 төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл байдаг ба дипломын болон бакалаврын боловсролтой сувилагч суралцах боломжтой байна.

2022-2023 оны хичээлийн жилд Сувилагч, тусгай мэргэжилтний төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад 33 чиглэлээр нийт 1023 суралцагчийг хүлээн авч, 18 сургалт эрхлэх байгууллагад хуваарилсан ба үүнээс 477 нь улсын төсвийн санхүүжилтээр, 549 нь бусад зардлаар суралцуулахаар баталгаажуулсан. Төрөлжсөн мэргэшлийн 33 чиглэлээр 794 сувилагч, тусгай мэргэжилтэнд төрөлжсөн мэргэшил олгосон.

Хүснэгт 14. 2022-2023 оны хичээлийн жилд Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад Аймаг нийслэлийн захиалгаар улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцсан сувилагч, тусгай мэргэжилтний тоо

№	Аймаг, нийслэл	Захиалсан тоо	Суралцсан тоо	Хувь
1	Архангай	36	19	52.8
2	Баян-өлгий	32	19	59.4
3	Баянхонгор	15	15	100.0
4	Булган	17	6	35.3
5	Говь-алтай	18	10	55.6
6	Говьсүмбэр	4	2	50.0
7	Дархан-уул	15	8	53.3
8	Дорноговь	9	5	55.6
9	Дорнод	35	16	45.7
10	Дундговь	7	12	171.4
11	Завхан	23	30	130.4
12	Орхон	14	12	85.7
13	Өвөрхангай	24	18	75.0
14	Өмнөговь	20	8	40.0
15	Сүхбаатар	14	10	71.4
16	Сэлэнгэ	15	7	46.7
17	Төв	11	16	145.5
18	Увс	82	42	51.2
19	Ховд	6	12	200.0
20	Хөвсгөл	52	12	23.1
21	Хэнтий	18	15	83.3
Аймгийн дүн		467	294	63.0
Улаанбаатар		313	130	41.5
Нийт		780	424	54.4

Аймаг, нийслэлээс төрийн сангаар суралцуулах захиалга нийт 780 ирснээс, 424 сувилагч, тусгай мэргэжилтэн сургасан ба гүйцэтгэл нь аймагт 63%, нийслэлд 41,5%-тай, Улсын хэмжээнд 54,4%-тай байна.

Аймгуудаар авч үзвэл: Баянхонгор, Дундговь, Завхан, Төв, Ховд аймгууд захиалгын дагуу сургалтад 50 дээш хувьтай хамруулсан бол Булган, Дорнод, Өмнөговь, Сэлэнгэ, Хөвсгөл, Нийслэлээс суралцсан мэргэжилтний тоо нь 50%-д хүрэхгүй байна.

Сургалтын чиглэлийн хувьд: Дархлаажуулалтын сувилахуй, Мэс заслын сувилахуй, Эрчимтийн сувилахуй, Яаралтай тусламжийн сувилахуй, Ариутгал судлал, Мэдээгүйжүүлгийн сувилахуйн чиглэлээр хэрэгцээ их байна. Харин Сэргээн засахын

сувилахуй, Диализын тоног төхөөрөмж судлалын сургалтад багтаамжаас хэтэрсэн хүсэлт ирж байна.

Хүснэгт 15. Сувилагч мэргэжилтний Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад суралцсан сүүлийн 4 жилийн мэдээлэл

№	Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл	2019		2020		2021		2022	
		элсэлт	төгсөлт	элсэлт	төгсөлт	элсэлт	төгсөлт	элсэлт	төгсөлт
Нэг. Сувилахуй									
1	Арьсны сувилахуй	8	8	24	16	6	12	12	11
2	Гэмтэл согогийн сувилахуй	19	14	32	12	23	42	14	10
3	Дархлаажуулалтын сувилахуй	69	67	146	67	353	343	148	102
4	Монголын уламжлалт анагаах ухааны бариа заслын сувилахуй	3	3	9	5	-	-	4	4
5	Мэдрэлийн сувилахуй	6	5	16	5	7	15	4	6
6	Мэдээгүйжүүлэлтийн сувилахуй	39	37	57	23	26	44	46	41
7	Мэс заслын сувилахуй	69	60	123	58	65	62	78	71
8	Нүдний сувилахуй	5	5	13	7	3	3	5	4
9	Нүүр амны сувилахуй	12	12	14	7	6	4	11	9
10	Нярайн сувилахуй	31	32	34	18	19	14	25	21
11	Өрхийн сувилахуй	-	-	3	-	1	-	2	1
12	Сэргээн засахын сувилахуй	8	1	28	1	17	-	42	16
13	Сэтгэцийн эрүүл мэндийн сувилахуй	10	10	17	12	18	13	11	11
14	Халдварт өвчний сувилахуй	35	35	44	16	14	9	37	23
15	Хөнгөвчлөх эмчилгээний сувилахуй	10	8	19	12	9	5	11	9
16	Хавдрын сувилахуй	9	9	36	18	23	20	31	28
17	Хүүхдийн сувилахуй	42	40	96	44	42	29	35	28
18	Чих хамар хоолойн сувилахуй	7	7	21	11	1	1	5	5
19	Эрчимт эмчилгээний сувилахуй	24	22	129	63	84	39	55	47
20	Яаралтай тусламжийн сувилахуй	35	24	83	38	93	58	57	48

21	Настны сувилахуй	-	-	-	-	-	-	1	1
22	Чихрийн шижингийн сувилахуй	-	-	-	-	-	-	3	-
Нийт		441	399	944	433	810	713	637	496

Сүүлийн 4 жилийн Төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтад суралцсан сувилагчдын тоон үзүүлэлтийг харахад дархлаажуулалтын сувилахуй, мэс заслын сувилахуйгаар суралцагсдын тоо их байгаа бол нүдний сувилахуй, мэдрэлийн сувилахуй, өрхийн сувилахуй харьцангуй бага суралцагсадтай байна. 2020 оноос хойших төгсөлтийн хувь өмнөх онтой харьцуулахад бага буюу төгсөлтийн тоо элсэлтийн тооноос бага байна. 2021 онд нийт элсэгчдийн 88 хувь нь төгссөн бол 2022 онд нийт элсэгчдийн 77.8 хувь нь төгссөн буюу өмнөх жилээс төгсөлтийн хувь 10 хувиар буурсан байна.

Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт

Мэргэжил дээшлүүлэх сургалт нь үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшил эзэмшсэн, эрүүл мэндийн чиглэлээр үйл ажиллагаа эрхлэх тусгай зөвшөөрөлтэй эмнэлгийн мэргэжилтний нь 1 сараас 6 сар хүртэл хугацаатай сургалт байна.

2022-2023 оны хичээлийн жилд Сувилагч, тусгай мэргэжилтний мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад 20 чиглэлээр нийт 161 суралцагчийг хүлээн авч, 8 сургалт эрхлэх байгууллагад хуваарилсан ба үүнээс 92 нь улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцуулахаар баталгаажуулсан. Мэргэжил дээшлүүлэх сургалтаар нийт 20 чиглэлээр 154 сувилагч, тусгай мэргэжилтэнд төрөлжсөн мэргэшил олгосон.

Аймаг, нийслэлээс төрийн сангаар суралцуулах захиалга нийт 260 ирснээс, 134 сувилагч, тусгай мэргэжилтэн сургасан ба гүйцэтгэл нь аймагт 40%, нийслэлд 98%-тай, Улсын хэмжээнд 51,5%-тай байна.

Аймгуудаар авч үзвэл: Баян-Өлгий, Дорноговь, Завхан, Ховд, Нийслэл нь захиалгын дагуу суралцагчдаа хамруулсан байна.

Сургалтын чиглэлийн хувьд: Гемодиализын сувилахуй, Оношилгооны дурангийн сургалтад багтаамжаас хэтэрсэн хүсэлт ирсэн.

Хүснэгт 16. 2022-2023 оны хичээлийн жилд Дээшлүүлэх сургалтад Аймаг, нийслэлийн захиалгаар улсын төсвийн санхүүжилтээр суралцсан сувилагч, тусгай мэргэжилтний тоо

№	Эрүүл мэндийн байгууллага	Захиалсан тоо	Суралцсан тоо	Хувь
1	Архангай	45	19	42.2
2	Баян-өлгий	1	4	400.0
3	Баянхонгор	7	2	28.6
4	Булган	12	3	25.0
5	Говь-алтай	7	2	28.6
6	Говьсүмбэр	5	2	40.0
7	Дархан-уул	14	7	50.0

8	Дорноговь	1	1	100.0
9	Дорнод	14	8	57.1
10	Дундговь	6		0.0
11	Завхан	2	6	300.0
12	Орхон	1		0.0
13	Өвөрхангай	15	7	46.7
14	Өмнөговь	5	2	40.0
15	Сүхбаатар	7	3	42.9
16	Сэлэнгэ	5	2	40.0
17	Төв	5		0.0
18	Увс	20	7	35.0
19	Ховд	1	6	600.0
20	Хөвсгөл	32	3	9.4
21	Хэнтий	5	1	20.0
Аймгийн дүн		210	85	40.5
Улаанбаатар		50	49	98.0
Нийт		260	134	51.5

Улаанбаатар хотоос 50 сувилагчийг улсын төсвөөр мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад сургахаар захиалсан ба суралцсан мэргэжилтний тоо 49 буюу 98 хувьтай байсан бол хөдөө орон нутагт нийт аймгийн дүнгээр 2022-2023 оны хичээлийн жилд нийт 210 суралцагсдыг захиалснаас 85 сувилагчид суралцсан буюу 50 хувьд хүрэхгүй байна.

Аймгуудаар авч үзэхэд Баян-Өлгий, Завхан, Ховд аймгууд захиалгын тооноос олон сувилагч хамруулсан бол Дархан-Уул, Дорнод аймгаас бусад аймгаас суралцсан сувилагчийн тоо 50 хувьд хүрэхгүй байна.

Хүснэгт 17. Төрөлжсөн мэргэшил болон мэргэжил дээшлүүлэх сургалтад суралцсан сувилагчдын тоо /2018-2022 он/

№	Сувилагч тусгай мэргэжилтэн	2018		2019		2020		2021		2022	
		Нийт	Үүнээс төрийн сангаар	Нийт	Үүнээс төрийн сангаар	Нийт	Үүнээс төрийн сангаар	Нийт	Үүнээс төрийн сангаар	Нийт	Үүнээс төрийн сангаар
1	Төрөлжсөн мэргэшил	809	276	558	236	1257	389	1414	403	1002	453
2	Мэргэжил дээшлүүлэх	154	89	126	75	238	157	92	49	153	84
Нийт		963	365	684	311	1495	546	1506	452	1155	537

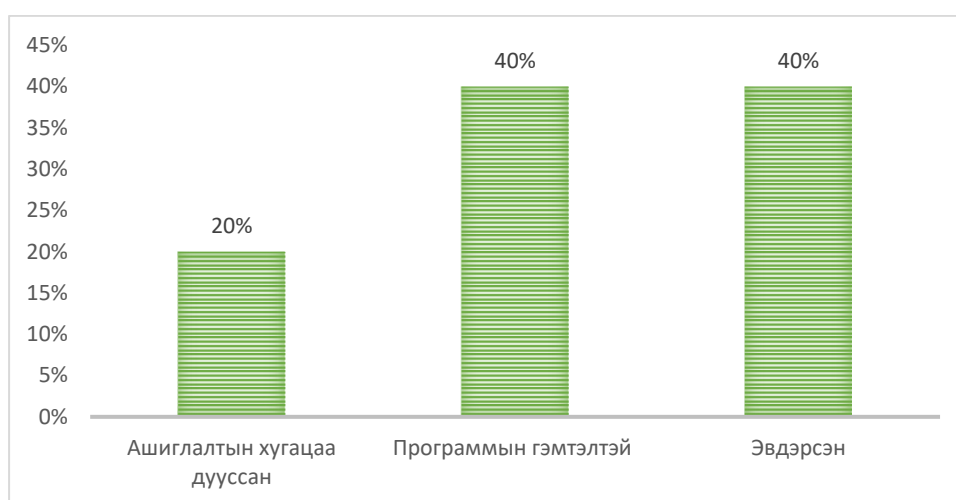
2018 онд нийт 963 сувилагч төгсөлтийн дараах сургалтад хамрагдсан бол 2022 онд 192-оор нэмэгдсэн буюу 1155 сувилагч суралцсан байна. Төрийн сангийн зардлаар суралцагсдын тоо 2018 онд нийт суралцагсдын 37.9% байсан бол 2022 онд 46.5% болон нэмэгдсэн байна.

1. Зонхилон тохиолдох өвчлөлийн үед ашиглагдаж байгаа тоног төхөөрөмжийн хэрэглээ, тэдгээрийн хүний нөөцийн өнөөгийн байдлыг судалсан дүн

Нэгдүгээр бүлгийн үр дүнгээс зонхилон тохиолдох өвчлөлд дотрын өвчлөлүүд тэргүүлж байгаа ба тэр дундаа зүрх-судасны тогтолцооны өвчлөл тэргүүлж байсан ба эдгээр өвчлөлийг үед ашиглагддаг өндөр өртөгт тоног төхөөрөмжүүдийн хэрэглээ, хүний нөөцийн байдлыг харахад тухайн аймгуудад КТ оношилгоо, дурангийн оношилгоо, дурангийн ажилбар, судсан дотуур хийгдэх оношилгооны ажилбар, зүрхний ЭХО, Холтер зүрхний цахилгаан бичлэг зэрэг тоног төхөөрөмжүүдийг ашигладаг байна.

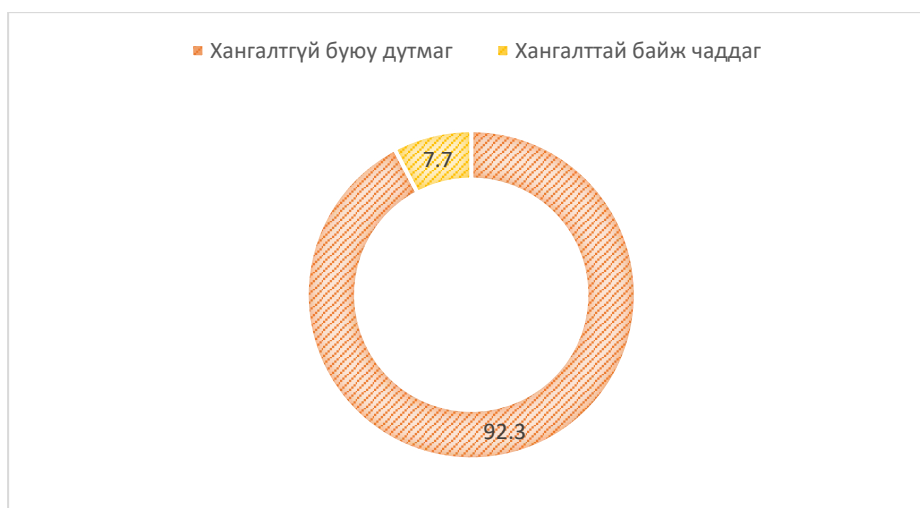
Эдгээр эрүүл мэндийн байгууллагуудын өндөр өртөгтэй оношилгооны тоног төхөөрөмж дээр ажиллаж буй ажилчдын 37,9 хувийг их эмч, 23,5 хувийг техникч, 29,7 хувийг сувилагч, 2,3 хувийг био-анагаахын мэргэжилтэн, 1,2 хувийг оператор инженер тус тус эзэлж байна.

Тоног төхөөрөмжийн ашиглалтыг судлахад аймаг тус бүрээс шалтгаалан харилцан адилгүй байсан ба нийт судалгаанд хамрагдсан аймгуудын 30% (Хөвсгөл, Дундговь, Төв) тоног төхөөрөмжийг 100 хувь ашигладаг гэж хариулсан байна.

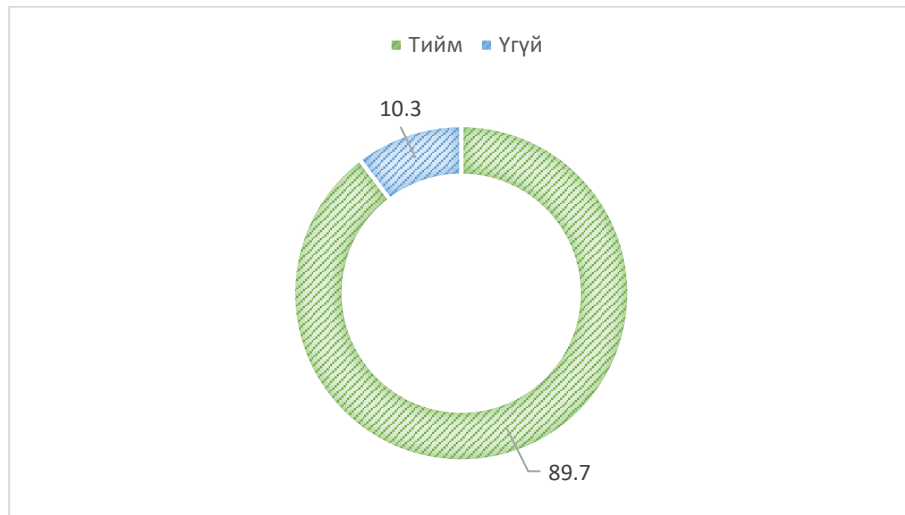
Зураг 16. Тоног төхөөрөмжийн ашиглагдахгүй байгаа техникийн шалтгаан

Тоног төхөөрөмжийн ашиглалт бүрэн бус аймгуудад өндөр өртөгтэй оношилгооны тоног төхөөрөмж ашиглагдахгүй байгаа техникийн шалтгааны 20% хувийг ашиглалтын хугацаа дууссан тоног төхөөрөмж, 40% хувийг программын гэмтэлтэй, 40%-ийг эвдрэлтэй тоног төхөөрөмжүүд эзэлж байна.

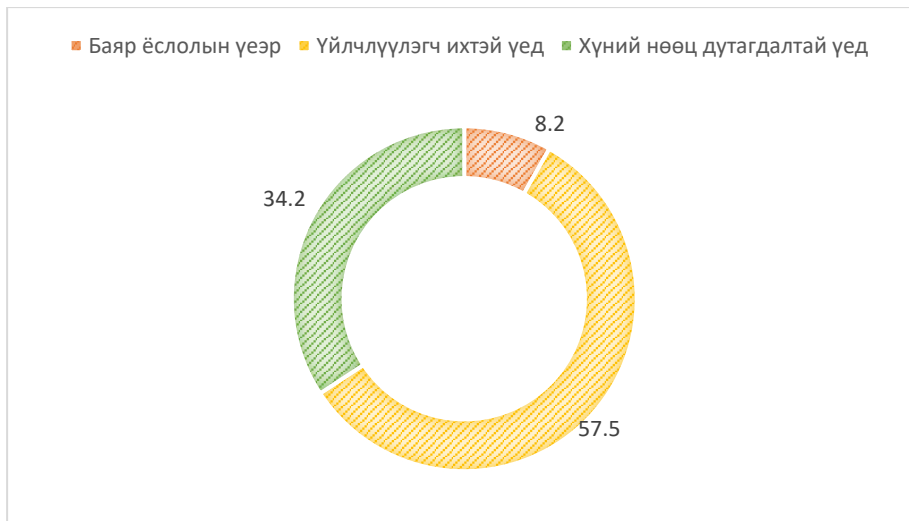
Зураг 17. Хүний нөөцийн хангамж

Судалгаанд оролцогчдийн 92,3% нь тухайн оношилгоо, шинжилгээг хийж гүйцэтгэхэд хүний нөөц хангалтгүй буюу дутмаг, 7,7 хувь нь хангалттай байж чаддаг гэж хариулсан байна. Хүний нөөцөөс үүдэлтэйгээр огт ашиглахгүй байгаа тоног төхөөрөмжид Судсан дотуурх оношилгооны аппарат орж байгаа ба хамгийн их дутагдалтай нь мэргэшсэн сувилагч, техникчийн ажлын байрууд байв.

Зураг 18. Ажиллах хүчний илүү цагаар ажиллах байдал

Тухайн тасагт ажиллаж буй хүний нөөцөөс илүү цагаар ажиллах шаардлага гардаг эсэхийг тодруулахад 89.7 хувь нь илүү цагаар ажиллах шаардлагатай байдаг гэж хариулсан бол 10.3 хувь нь үгүй буюу илүү цагаар ажиллах шаардлага гардаггүй гэж хариулсан байна.

Зураг 19. Илүү цагаар ажиллах шаардлагатай нөхцөл

Илүү цагаар ажиллах шаардлагатай байдаг гэж хариулсан хүний нөөцийн 89.7 хувиас ямар үед илүү цагаар ажиллах шаардлага тулгардаг талаар тодруулахад 8.2 хувь нь Баяр ёслолын үеэр, 34.2 хувь нь Хүний нөөц дутагдалтай үед, 57.5 хувь нь үйлчлүүлэгч ихтэй үед гэж хариулсан байна.

4. Дүгнэлт

Аймгуудын хэмжээнд сүүлийн 5 жилийн байдлаар дотрын эмч нэмэгдсэн үзүүлэлттэй боловч Сумын эрүүл мэндийн төвүүдэд дотрын мэргэшсэн эмч цөөн буюу ерөнхий мэргэжлийн эмч нар түлхүү ажиллаж байна.

Аймгуудад төрөлжсөн мэргэшлийн эмчийн дутагдал их байгаа ба Улаанбаатар хот руу илгээх шалтгаанд төрөлжсөн мэргэшлийн эмчийн үзлэг дутмаг байгаа байдал орж байна. Үндсэн мэргэшлээс яаралтай тусламж, мэдээгүйжүүлэг, халдварт, эрчимт эмчилгээний эмчийн дутагдалтай байгаа бол төрөлжсөн мэргэшлээс хүүхдийн, мэс заслын, эх барих эмэгтэйчүүдийн болон дотрын төрөлжсөн мэргэшлийн эмч нар хэрэгцээтэй байна.

Төрийн сангийн зардлаар сургахаар аймгуудын өгсөн захиалгуудыг харахад зөвхөн эмнэлгийн батлагдсан орон тооны дутагдалд тулгуурлан өгдөг нь харагдаж байна. Гэвч зүрх судлал, хүүхдийн яаралтай тусламж, хүүхдийн зүрх судлал зэрэг 13 төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл орон нутаг, тэр дундаа АНЭ-үүдэд дутагдалтай буюу хэрэгцээтэй байгаа бөгөөд эдгээр эмчийн дутагдлаас үүдэн орон нутагт эмчилгээг бүрэн хийх боломжгүй болж Улаанбаатар хот руу Төрөлжсөн мэргэшлийн эмнэлэг, Тусгай мэргэжлийн төвүүд рүү илгээж байна.

ДЭМБ-с 1000 хүн амд 3-с дээш сувилагч байвал зохимжтой гэж үзсэн бол манай улс 4.2 байгаа боловч эмч, сувилагчийн харьцаагаар харахад 1 эмчид дунджаар 1.4 сувилагч ногдож байгаа буюу дутагдалтай байна. Анхан шатлал буюу ӨЭМТ, СЭМТ-үүдэд ажиллаж буй сувилагчдын тоо жил ирэх тусам нэмэгдэж байгаа ч “Монгол Улсын Тогтвортой хөгжлийн үзэл баримтлал – 2030” бодлогын хүрээнд заасан 2030 он гэхэд нэг эмчид ногдох сувилагчийн тоог 2 болгох зорилгод хүргэхэд хангалтгүй байгаа юм.

Сувилагч мэргэжлээр их дээд сургууль төгсөгчдийн тоог судлахад 2023-687, 2024-432, 2025-924, 2026-2306 буюу 2023-2026 онд нийт 4349 сувилагч мэргэжилтэн бэлтгэгдэн төгсөх төлөв ажиглагдаж байна. МУ-ын Засгийн газрын 2020 оны 70 дугаар тогтоолоор Төрийн өмчийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагад “Сувилагч” мэргэжлээр дээд боловсролын дипломын болон бакалаврын хөтөлбөрт элсэгч, суралцагчдад сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж олгох гэж заасан нь үр дүнтэй байгааг илтгэж байна.

Аймгуудын нэгдсэн эмнэлгийн тоног төхөөрөмжийн хангалт сайн, ашиглалтын хувь 80-с дээш байгаа ч мэргэшсэн эмч, мэргэшсэн сувилагчийн дутагдалтай аймгууд байсаар байна. Үүний улмаас тухайн тоног төхөөрөмж дээр ажиллаж буй мэргэжилтнүүдийн ачаалал их, илүү цагаар ажиллах шаардлага үүсэж байна.

ЗӨВЛӨМЖ

Монгол улсад их эмчийн тоог нэмэхээс илүүтэй үндсэн болон төрөлжсөн мэргэшлийн эмчийн тоог нэмэгдүүлэх, хөдөө орон нутагт тогтвор суурьшилтай ажиллах нөхцөлийг хангах, бодлогоор дэмжих хэрэгцээтэй байна.

Орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага дутагдалтай байгаа мэргэшлийн чиглэл дээр анхаарах, зөвхөн батлагдсан орон тоон дээр тулгуурлах бус аймгийн өвчлөлийн байдал, тасгуудын ачаалал, эмч нарын ачааллыг тооцон захиалга өгөх тал дээр бодлогоор зохицуулалт хийх.

Орон нутгийн захиалгаар элсэх төрөлжсөн мэргэшлийн сургалтын элсэлтийн тоог тэргүүлэх өвчлөлд тулгуурлан төрөлжүүлэх, нэмэгдүүлэх. Орон нутгийн засаг захиргааны байгууллага төгссөн эмч мэргэжилтнийг тогтвор суурьшилтай ажиллах, амьдрах орчныг бодлогоор дэмжих.

Эмнэлгийн мэргэжилтний төгсөлтийн дараах сургалтын журамд төрийн сангаар суралцуулахаар орон нутгаас захиалга авахад тоон баримт, захиалгын үндэслэлийг тодорхой маягтаар бүрдүүлэн авахыг тусгах, сургахаар хийгдсэн гэрээний хэрэгжилтийг жил бүр тогтмол үнэлэх, тогтмолжуулан сургалтын дата бүрдүүлэх нь дараа дараагийн захиалгыг хянах, суралцагчийн гэрээний хэрэгжилтийг хангах.

Төрийн өмчийн дээд боловсролын сургалтын байгууллагад “Сувилагч” мэргэжлээр элсэгч, суралцагчдад сургалтын төлбөрийн буцалтгүй тусламж олгох гэж заасан нь үр дүнтэй байгаа ч, цаашид дээрх буцалтгүй тусламжид хамрагдах шалгуур оноог 400 болон түүнээс дээш болгох, мөн хувийн хэвшлийн сувилахуйн мэргэжлийн чиглэлээр суралцагчдад буцалтгүй тусламжийг олгох нь жилд бэлтгэгдэх сувилагчдын тоог хэд дахин нэмэгдүүлж, сувилахуйн хүний нөөцийг нэмэгдүүлэх, ажлын ачааллыг бууруулах, тогтвортой ажиллуулах орчин нөхцөлийг бүрдүүлэх, ажил амьдралыг тэнцвэртэй байдлыг хангах.

ХАВСРАЛТ

2022 оны хүний нөөцийн байдлыг Төрөлжсөн мэргэшлийн чиглэл тус бүрээр доорх хүснэгтүүдээр харуулав.

Хүснэгт 1. Ерөнхий мэргэжил

ЕРӨНХИЙ МЭРГЭЖИЛ		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	451	1291	563	1243	495	1253	464	1170
	ӨЭМТ	885	185	277	219	395	304	554	390
	ДНЭ	49	108	14	119	21	101	32	90
	АНЭ	179	513	114	546	84	442	73	475
	Хөдөөгийн НЭ	46	51	32	37	24	39	25	38
	БОЭТ	45	285	128	241	29	257	21	234
	ТМТ, ТМЭ	6	534	23	566	31	545	35	548
	Хувийн эмнэлэг	204	695	533	1323	532	1381	622	1492
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	2413	4699	526	4819	2198	4766	2398	4951
	Харьцаа		1.9		9.2		2.2		2.1
	1000 хүнд ногдох	0.73	1.43	0.16	1.44	0.65	1.42	0.70	1.45

Хүснэгт 2. Арьс судлал

АРЬС		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	1	0	0	0	206	206	1	0	2	0
	ӨЭМТ	0	0	0	0	133	89	0	0	1	0
	ДНЭ	8	0	0	0	1	0	2	0	1	0
	АНЭ	19	9	20	6	52	143	23	15	18	16
	Хөдөөгийн НЭ	1	0	2	1	7	37	5	1	5	1
	БОЭТ	5	9	5	6	4	106	4	7	7	6
	ТМТ, ТМЭ	20	31	20	11	189	231	22	11	19	17
Хувийн эмнэлэг	95	17	105	16	38	145	72	23	141	31	
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	159	75	162	53	663	1123	139	70	204	73
	эмч, сувилагчийн харьцаа	0.5		0.3		1.7		0.5		0.4	
	1000 хүнд ногдох	0.05	0.02	0.05	0.02	0.20	0.33	0.04	0.02	0.06	0.02

Хүснэгт 3. Харшил судлал

Харшлын		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	0	0	0	118	55	1	0	0	0
	ӨЭМТ	0	0	0	0	72	62	0	0	0	0
	ДНЭ	2	0	0	0	0	0	0	0	1	0
	АНЭ	3	1	3	17	39	48	3	0	2	0
	Хөдөөгийн НЭ	0	0	0	0	1	1	0	0	0	0
	БОЭТ	2	0	2	0	5	6	2	0	1	0
	ТМТ, ТМЭ	5	1	6	0	21	219	4	0	5	0
	Хувийн эмнэлэг	6	2	6	3	39	138	9	3	17	3
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	21	5	17	20	321	602	20	4	27	4
	Харьцаа	0.2		1.2		1.9		0.2		0.1	
	1000 хүнд ногдох	0.01	0.002	0.01	0.006	0.10	0.179	0.01	0.001	0.01	0.001

Хүснэгт 4. Мэс засал судлал

МЭС ЗАСАЛ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	12	14	26	1	145	96	33	1	25	32
	ӨЭМТ	0	1	1	34	96	84	0	35	1	4
	ДНЭ	33	52	5	4	16	17	22	32	27	27
	АНЭ	64	156	67	170	98	191	78	168	78	152
	Хөдөөгийн НЭ	10	24	11	15	15	13	11	19	12	19
	БОЭТ	34	72	30	69	32	76	32	77	37	71
	ТМТ, ТМЭ	168	221	161	304	192	554	186	324	202	288
	Хувийн эмнэлэг	132	123	128		181	270	136	166	190	193
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	517	814	453	839	848	1478	546	896	636	939
	эмч, сувилагчийн харьцаа		0.6		0.5		0.6		0.6		0.7
	1000 хүнд ногдох	0.16	0.25	0.14	0.25	0.25	0.44	0.16	0.26	0.18	0.27

Хүснэгт 5. Гэмтэл согог судлал

ГЭМТЭЛ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	3	2	4	0	202	193	0	0	4	6
	ӨЭМТ	0	0	0	2	133	89	6	2	1	1
	ДНЭ	20	18	1	0	3	0	7	4	7	2
	АНЭ	34	31	38	38	77	122	48	39	46	46
	Хөдөөгийн НЭ	4	2	3	2	4	13	3	3	3	2
	БОЭТ	18	20	22	15	22	20	24	22	28	21
	ТМТ, ТМЭ	101	0	101	182	126	219	110	0	102	2
	Хувийн эмнэлэг	32	15	42	2	133	216	55	19	59	12
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	242	117	235	268	754	973	276	104	276	109
	Харьцаа		7.8		1.1		1.3		0.4		0.4
	1000 хүнд ногдох	0.07	0.04	0.07	0.08	0.22	0.29	0.08	0.03	0.08	0.03

Хүснэгт 6. Эрчимт эмчилгээ

Эрчимт эмчилгээ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	1	13	2	0	114	52	3	1	4	14
	ӨЭМТ	0	0	0	4	68	25	0	11	0	3
	ДНЭ	13	74	14	37	26	31	30	24	27	25
	АНЭ	6	46	28	75	66	97	31	70	30	81
	Хөдөөгийн НЭ	3	6	4	3	6	9	4	6	3	2
	БОЭТ	14	32	11	17	19	24	13	26	15	38
	ТМТ, ТМЭ	42	90	48	146	77	444	68	221	72	201
	Хувийн эмнэлэг	13	13	13	17	43	149	14	41	25	
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	102	300	134	330	465	931	180	434	208	456
	Харьцаа		2.9		2.5		2.0		2.4		2.2
	1000 хүнд ногдох	0.03	0.09	0.04	0.10	0.14	0.28	0.05	0.13	0.06	0.13

Хүснэгт 7. Мэдээгүйжүүлэг судлал

Мэдээгүйжүүлэг		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	7	9	15	13	249	96	11	0	4	17
	ӨЭМТ	0	0	1	1	96	88	0	12	0	2
	ДНЭ	29	35	1	3	4	16	10	21	27	15
	АНЭ	48	102	41	93	73	115	47	90	30	98
	Хөдөөгийн НЭ	7	15	10	16	9	14	8	14	3	13
	БОЭТ	18	43	21	53	18	49	20	52	15	54
	ТМТ, ТМЭ	88	185	73	142	89	318	81	109	72	139
	Хувийн эмнэлэг	58	88	57	76	83	261	64	82	25	49
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	321	580	259	440	565	1084	276	420	299	484
	Харьцаа		1.8		1.7		1.9		1.5		1.6
	1000 хүнд ногдох	0.10	0.18	0.08	0.13	0.17	0.32	0.08	0.12	0.09	0.14

Хүснэгт 8. Дархлаажуулалтын сувилахуй

ДАРХЛААЖУУЛАЛТ		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ		131		181		200		215
	ӨЭМТ		41		53		117		182
	ДНЭ		0		1		2		1
	АНЭ		17		52		17		26
	Хөдөөгийн НЭ		5		7		6		7
	БОЭТ		13		14		16		14
	ТМТ, ТМЭ		11		228		11		17
	Улсын хэмжээнд нийт	Эмч		-		-		-	
Сувилагч			251		771		410		507
Харьцаа			-		-		-		-
1000 хүнд ногдох			0.08		0.23		0.12		0.15

Хүснэгт 9. Хүүхэд судлал

ХҮҮХЭД СУДЛАЛ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	4	106	90	93	191	123	92	95	97	90
	ӨЭМТ	27	3	17	0	81	27	29	3	45	7
	ДНЭ	112	172	48	66	45	58	47	54	42	43
	АНЭ	99	238	104	134	129	151	100	140	107	137
	Хөдөөгийн НЭ	13	28	14	15	16	12	18	18	15	12
	БОЭТ	42	73	43	36	45	151	46	49	47	42
	ТМТ, ТМЭ	65	156	72	84	68	58	68	75	87	55
	Хувийн эмнэлэг	169	108	174	112	204	212	186	76	202	81
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	709	1004	678	618	923	1078	691	582	751	540
	Харьцаа		1.4		0.9		1.2		0.8		0.7
	1000 хүнд ногдох	0.22	0.31	0.21	0.19	0.27	0.32	0.21	0.17	0.22	0.16

Хүснэгт 10. Нярай судлал

НЯРАЙ СУДЛАЛ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	40	1	41	123	108	4	45	97	42
	ӨЭМТ	0	0	0	0	68	24	0	0	45	3
	ДНЭ	4	13	1	0	0	2	5	12	42	3
	АНЭ	28	92	31	83	32	110	30	83	107	91
	Хөдөөгийн НЭ	3	9	3	10	5	17	3	10	15	14
	БОЭТ	15	33	14	41	15	36	15	41	47	40
	ТМТ, ТМЭ	30	87	32	76	41	298	28	81	87	65
	Хувийн эмнэлэг	12	17	16	12	54	152	17	28	202	81
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	131	357	138	312	418	852	124	354	128	359
	Харьцаа	2.7		2.3		2.0		2.9		2.8	
	1000 хүнд ногдох	0.04	0.11	0.04	0.09	0.12	0.25	0.04	0.11	0.04	0.11

Хүснэгт 11. Өрхийн анагаах ухаан

ӨРХИЙН		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	1	5	118	75	3	6	2	4
	ӨЭМТ	702	679	773	744	550	549	427	469
	ДНЭ	0	0	0	0	0	0	0	0
	АНЭ	0	0	40	38	0	0	0	0
	Хөдөөгийн НЭ	0	0	1	1	0	0	0	0
	БОЭТ	0	0	5	2	0	0	0	0
	ТМТ, ТМЭ	0	0	14	219	0	0	0	0
	Хувийн эмнэлэг	0	0	30	136	0	0	0	0
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	704	684	1012	1300	557	556	435	477
	Харьцаа		1.0		1.3		1.0		1.1
	1000 хүнд ногдох		0.2		0.4		0.2		0.1

Хүснэгт 12. Яаралтай тусламж судлал

ЯАРАЛТАЙ ТУСЛАМЖ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	-	-	0	1	112	49	4	29	5	41
	ӨЭМТ	-	-	2	18	68	21	0	1	0	2
	ДНЭ	-	-	5	15	1	11	3	13	11	19
	АНЭ	-	-	28	64	74	96	40	82	36	79
	Хөдөөгийн НЭ	-	-	0	10	2	13	3	13	4	14
	БОЭТ	-	-	9	12	10	16	10	19	13	27
	ТМТ, ТМЭ	-	-	49	81	68	330	51	124	50	106
	Хувийн эмнэлэг			16	20	45	162	24	51	27	52
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	-	-	130	265	421	807	147	379	165	386
	Харьцаа	-	-	2.0		1.9		2.6		2.3	
	1000 хүнд ногдох	-	-		0.08		0.24		0.11		0.11

Хүснэгт 13. Сэтгэгч судлал

СЭТГЭЦ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	0	0	0	118	71	0	0	1	0
	ӨЭМТ	0	0	0	1	72	64	0	3	0	3
	ДНЭ	14	8	0	0	1	1	3	3	2	2
	АНЭ	25	54	29	55	57	78	28	55	28	56
	Хөдөөгийн НЭ	0	1	0	0	1	1	0	0	1	1
	БОЭТ	12	23	12	17	12	19	13	20	13	20
	ТМТ, ТМЭ	67	75	74	77	94	306	80	82	84	82
	Хувийн эмнэлэг	14	0	19	4	48	139	20	4	26	7
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	143	176	170	172	456	781	169	182	179	183
	Харьцаа		1.2		1.0		1.7		1.1		1.0
	1000 хүнд ногдох	0.04	0.05	0.05	0.05	0.14	0.23	0.05	0.05	0.05	0.05

Хүснэгт 14. Нүд судлал

НҮД		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	0	1	1	118	70	0	0	1	1
	ӨЭМТ	1	0	1	1	98	84	1	0	0	1
	ДНЭ	14	10	0	0	1	1	2	2	3	1
	АНЭ	26	18	25	20	65	48	25	22	24	22
	Хөдөөгийн НЭ	1	4	1	2	2	4	1	2	3	1
	БОЭТ	10	12	9	7	9	1	9	4	12	8
	ТМТ, ТМЭ	24	22	25	25	42	250	30	28	30	23
	Хувийн эмнэлэг	82	27	89	28	110	158	105	37	121	45
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	170	97	168	93	480	714	190	101	208	110
	Харьцаа		0.6		0.6		1.5		0.5		0.5
	1000 хүнд ногдох	0.05	0.03	0.05	0.03	0.14	0.21	0.06	0.03	0.06	0.03

Хүснэгт 15. Чих, хамар, хоолой судлал

ЧХХ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	0	0	0	122	53	0	0	0	0
	ӨЭМТ	0	0	0	0	68	24	0	0	1	0
	ДНЭ	20	18	0	0	1	1	5	5	6	3
	АНЭ	31	25	27	20	61	51	29	25	31	22
	Хөдөөгийн НЭ	6	3	5	3	6	8	6	3	6	2
	БОЭТ	10	9	11	8	10	9	10	9	12	10
	ТМТ, ТМЭ	26	20	31	22	48	246	36	29	36	21
	Хувийн эмнэлэг	62	36	69	26	107	160	95	28	103	39
Улсын хэмжээнд нийт	Сувилагч	172	117	161	98	465	636	202	113	220	113
	Харьцаа		0.7		0.6		1.4		0.6		0.5
	1000 хүнд ногдох	0.05	0.04	0.05	0.03	0.14	0.19	0.06	0.03	0.06	0.03

Хүснэгт 16. Халдварт өвчин судлал

ХӨС		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	2	1	1	0	121	62	2	1	4	2
	ӨЭМТ	1	0	1	1	73	63	2	4	3	3
	ДНЭ	56	51	1	0	3	1	5	8	2	1
	АНЭ	94	136	56	72	86	100	52	78	47	71
	Хөдөөгийн НЭ	8	10	6	4	5	5	5	3	4	3
	БОЭТ	28	36	19	16	17	19	16	23	19	26
	ТМТ, ТМЭ	66	141	52	111	72	328	70	119	66	89
	Хувийн эмнэлэг	42	10	32	5	61	138	31	5	53	11
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	315	387	211	242	502	809	217	259	238	229
	Харьцаа	1.2		1.1		1.6		1.2		1.0	
	1000 хүнд ногдох	0.10	0.12	0.06	0.07	0.15	0.24	0.06	0.08	0.07	0.07

Хүснэгт 17. Сэргээн засах судлал

СЭРГЭЭН ЗАСАХ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	1	18	1	11	118	74	2	22	0	28
	ӨЭМТ	0	9	0	27	73	72	1	38	3	63
	ДНЭ	20	42	5	7	6	8	7	18	6	9
	АНЭ	15	70	15	61	47	87	13	60	16	54
	Хөдөөгийн НЭ	1	4	0	3	1	5	0	3	1	2
	БОЭТ	7	22	8	20	8	17	6	22	4	21
	ТМТ, ТМЭ	27	62	25	51	42	275	29	50	23	53
	Хувийн эмнэлэг	35	83	44	83	63	173	43	48	47	52
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	140	422	134	379	426	875	151	362	64	394
	Харьцаа	3.0		2.8		2.1		2.4		6.2	
	1000 хүнд ногдох	0.04	0.13	0.04	0.11	0.13	0.26	0.04	0.11	0.02	0.12

Хүснэгт 18. Хөнгөвчлөх тусламж үйлчилгээ

ХӨНГӨВЧЛӨХ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	2	0	3	140	57	0	5	0	8
	ӨЭМТ	0	2	0	1	96	25	0	2	0	1
	ДНЭ	8	10	1	2	0	3	2	5	2	3
	АНЭ	6	20	5	22	54	58	2	23	4	24
	Хөдөөгийн НЭ	1	0	0	0	1	5	0	0	0	0
	БОЭТ	3	7	3	22	17	27	4	24	4	23
	ТМТ, ТМЭ	6	16	5	14	17	232	5	12	5	18
	Хувийн эмнэлэг	8	11	9	21	77	141	4	6	4	6
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	32	73	28	96	443	627	24	86	29	93
	харьцаа	2.3		3.4		1.4		3.6		3.2	
	1000 хүнд ногдох	0.01	0.02	0.01	0.03	0.13	0.19	0.01	0.03	0.01	0.03

Хүснэгт 19. Настан судлал

НАСТАН СУДЛАЛ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	0	3	0	-	118	-	1	-	0	-
	ӨЭМТ	0	0	0	-	96	-	0	-	0	-
	ДНЭ	8	5	0	-	1	-	1	-	1	-
	АНЭ	13	12	12	-	46	-	9	-	9	-
	Хөдөөгийн НЭ	0	2	0	-	1	-	0	-	0	-
	БОЭТ	4	1	5	-	5	-	4	-	1	-
	ТМТ, ТМЭ	2	3	3	-	15	-	1	-	4	-
	Хувийн эмнэлэг	0	0	0	-	30	-	1	-	0	-
Улсын хэмжээнд нийт	Сувилагч	29	33	30	-	349	-	22	-	23	-
	Харьцаа	1.1									
	1000 хүнд ногдох	0.01	0.01	-	-	0.10	-	0.01	-	0.01	-

Хүснэгт 20. Уламжлалт анагаах ухаан

УАУ		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	78	22	127	34	231	327	128	33	129	33
	ӨЭМТ	63	10	72	12	155	73	115	5	143	18
	ДНЭ	38	32	7	5	8	6	15	13	14	8
	АНЭ	26	50	27	62	95	144	30	50	34	53
	Хөдөөгийн НЭ	12	5	11	5	11	8	11	5	11	4
	БОЭТ	12	56	14	18	107	109	12	20	14	25
	ТМТ, ТМЭ	31	181	31	37	38	37	20	17	19	20
	Хувийн эмнэлэг	369	129	406	120	455	180	485	112	527	116
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	867	415	887	409	1081	1064	359	372	1174	415
	Харьцаа	0.5		0.5		1.0		1.0		0.4	
	1000 хүнд ногдох	0.27	0.13	0.27	0.12	0.32	0.32	0.11	0.11	0.34	0.12

Хүснэгт 21. Нүүр ам судлал

НАС		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	10	0	29	2	146	309	36	2	38	1
	ӨЭМТ	1	0	2	0	82	72	1	0	0	0
	ДНЭ	50	42	1	0	2	2	6	4	8	6
	АНЭ	49	26	50.0	27	49	54	52	25	60	28
	Хөдөөгийн НЭ	6	4	8	5	9	6	6	5	11	7
	БОЭТ	27	8	24	13	25	12	21	13	27	13
	ТМТ, ТМЭ	21	10	14	9	32	26	15	9	14	6
	Хувийн хэвшил	1044	305	1183	376	1339	362	1383	277	1570	244
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	1294	434	1396	500	1716	994	1596	401	1801	359
	Харьцаа	0.3		0.4		0.6		0.3		0.2	
	1000 хүнд ногдох	0.40	0.13	0.42	0.15	0.51	0.30	0.48	0.12	0.53	0.11

Хүснэгт 22. Бусад чиглэл

БУСАД		2018		2019		2020		2021		2022	
		эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч	эмч	сувилагч
ЭМБ-н төрлөөр	СЭМТ	1	91	0	-	111	119	1	99	2	102
	ӨЭМТ	10	23	0	-	69	25	8	35	5	40
	ДНЭ	30	38	6	-	3	47	10	105	1	110
	АНЭ	49	161	59	-	109	309	79	268	76	237
	Хөдөөгийн НЭ	5	9	1	-	2	29	5	24	21	26
	БОЭТ	27	56	48	-	43	96	35	70	34	76
	ТМТ, ТМЭ	41	181	46	-	62	365	50	233	16	261
	Хувийн эмнэлэг	107	136	83	-	143	473	124	402	146	525
Улсын хэмжээнд нийт	тоогоор	346	780	289	-	609	1764	359	1429	386	1654
	Харьцаа	2.3				2.9		4.0		4.3	
	1000 хүнд ногдох	0.11	0.11	-	-	0.18	0.18	0.11	0.11	0.11	0.11